

”Enligt mig bör man inte använda finska ord i svenskan”

En folklingvistisk undersökning av vad gymnasiestuderande i Jakobstad tänker om
talad finlandssvenska

Christoffer Wörn, 34680

Pro gradu-avhandling i svenska språket

Handledare: Saara Haapamäki

Fakulteten för humaniora, psykologi och teologi

Åbo Akademi

2018

**ÅBO AKADEMI – FAKULTETEN FÖR HUMANIORA, PSYKOLOGI OCH
TEOLOGI**

Abstrakt för avhandling pro gradu

Ämne: Svenska språket	
Författare: Christoffer Wärn	
Arbetets titel: ”Enligt mig bör man inte använda finska ord i svenskan” - En folklingvistisk undersökning av vad gymnasiestuderande i Jakobstad tänker om talad finlandssvenska	
Handledare: Saara Haapamäki	Handledare: -
<p>Abstrakt: I denna avhandling studeras attityder till talade finlandssvenska varieteter och vilka standardspråksideologier som råder ur ett folkdialektologiskt perspektiv. Fokus i studien har varit gymnasiestuderande i Jakobstad och deras uppfattningar om finlandssvenska varieteter från orterna Jakobstad, Vasa, Åbo, Helsingfors och Borgå. Undersökningen faller inom den folklingvistiska forskningstraditionen där man intresserar sig för icke-lingvisters uppfattningar om språk och språklig variation. Studien faller också till området perceptuell dialektologi, där man med hjälp av talstimuli undersöker lekmäns uppfattningar om varieteter som de får lyssna på. Ett sätt att komma åt informanternas implicita attityder är att använda sig av ett masktest, vilket också använts i denna studie. Informanterna deltog i ett webbttest där de fick lyssna på varieteter och bedöma dem på en sexgradig skala utifrån åtta adjektiv. Därefter fick informanterna svara på explicita frågor om talarens språk, så som hur mycket det liknar deras sätt att tala och vad de skulle kalla varieteten. De fick också försöka placera talaren på en ort. 25 informanter deltog i undersökningen.</p> <p>Syftet med avhandlingen har varit att undersöka informanternas syn på vad standardsvenska är, var det talas, deras attityder till ett urval talade finlandssvenska varieteter samt huruvida variabler som hemspråk, kön, mobilitet och socioekonomisk status inverkar på deras uppfattningar.</p> <p>Undersökningen visar att informanterna har en gemensam standardspråksideologi, nämligen att det inte får förekomma kodväxling, dialekt, slang eller finlandismer i språket för att kunna räknas som standardsvenska. Trots det kallar de flera av varieteterna för standardsvenska. Informanterna uppvisade också en beundran för varieteter från södra Finland, även om de mest identifierade sig med varieteterna från Österbotten. Informanter med dialekt som hemspråk var mest kritiska till finska inslag och så även informanter med lägre socioekonomisk status. Kvinnorna och informanterna med standardsvenska som hemspråk var mer benägna att kalla en varietet för standardsvenska och de tyckte också att de varieteterna lät vackra. Mobiliteten gav inte upphov till större skillnader, men informantgruppen var relativt bekant med Österbotten och flera också med orter runtom i Svenskfinland. Informanterna gissade ofta att talaren var från Österbotten, förutom talproven från Helsingfors. Det indikerar att de uppfattar vissa regionala skillnader i varieteter. Resultaten visar också att informanterna uppfattar sociala markörer i varieteter och de värderar varieteterna implicit och explicit också baserat på den sociala stilen.</p>	
Nyckelord: folklingvistik, folkdialektologi, perceptuell dialektologi, standardsvenska, dialekt, finlandssvenska, attityder	
Datum: 30.11.2018	Sidoantal: 63
Abstraktet godkänt som mognadsprov:	

Innehållsförteckning

1 INLEDNING	1
1.1 BAKGRUND	1
1.2 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	2
1.3 STADEN JAKOBSTAD OCH SPRÅKMILJÖN	3
2 TEORI OCH METOD	4
2.1 PERCEPTUELL DIALEKTOLOGI	4
2.2 TIDIGARE FORSKNING	5
2.3 TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER OCH METODER	11
3 MATERIAL	15
3.1 PERCEPTIONSTESTET	15
3.1.1 TESTETS UPPBYGGNAD	15
3.1.2 VALET AV TALPROV	17
3.2 MATERIALINSAMLING	20
3.3 MATERIALBEHANDLING	20
3.3.1 ANALYSMETOD	20
3.3.2 BAKGRUNDSVARIABLER	22
3.3.3 PLACERING AV TALPROV	23
4 RESULTAT	25
4.1 STANDARDBEDÖMNING	25
4.1.1 DE MEST STANDARDNÄRA TALPROVEN	26
4.1.2 DE MINST STANDARDNÄRA TALPROVEN	34
4.1.3 SAMMANFATTNING AV STANDARDBEDÖMNING	42
4.2 SPRÅKLIG IDENTITET	43
4.2.1 DE MEST LIKANDE TALPROVEN	44
4.2.2 DE MINST LIKANDE TALPROVEN	46
4.3 TILLTALANDE VARIETETER	47
4.3.1 DE MER TILLTALANDE TALPROVEN	47
4.3.2 DE MINDRE TILLTALANDE TALPROVEN	49
4.4 NEUTRALT TALPROV	51
4.5 RANGORDNING	54
4.5.1 DE MEST OMTYCKTA VARIETETERNA	55

4.5.2 DE MINST OMTYCKA VARIETETERNA	56
5 SAMMANFATTANDE DISKUSSION	58
5.1 SAMMANFATTNING	58
5.2 STANDARD SVENSKA OCH IDEOLOGISKA RAMVERK	59
5.3 BAKGRUNDSVARIABLERNAS INVERKAN PÅ SVAREN	62
5.4 FORTSÄTTNING	63
LITTERATURFÖRTECKNING	64
BILAGA 1: SERIEN	67

Figur- och tabellförteckning

TABELL 1. ÖVERSIKT ÖVER DEN SPRÅKLIGA VARIATIONEN I TALPROVEN	18
TABELL 2. GEOGRAFISK INDELNING SOM ANVÄNDS VID ANALYSEN AV GEOGRAFISK KORREKTHET	24
TABELL 3. ÖVERSIKT ÖVER STANDARDBEDÖMNINGAR	25
TABELL 4. BEGREPP OCH PLACERING FÖR JsP1.	27
TABELL 5. ADJEKTIV MED HÖGST VÄRDEN FÖR JsP1.	28
TABELL 6. BENÄMNINGAR OCH PLACERING FÖR AbP1.	29
TABELL 7. ADJEKTIV MED HÖGST VÄRDEN FÖR AbP1.	30
TABELL 8. BENÄMNINGAR OCH PLACERING FÖR Vaf1	31
TABELL 9. ADJEKTIV MED HÖGST VÄRDEN FÖR Vaf1.	32
TABELL 10. BENÄMNINGAR OCH PLACERING FÖR Vaf2.	33
TABELL 11. ADJEKTIV MED HÖGST VÄRDEN FÖR Vaf2.	33
TABELL 12. BENÄMNINGAR OCH PLACERING FÖR JsP2.	35
TABELL 13. ADJEKTIV MED HÖGST VÄRDEN FÖR JsP2.	36
TABELL 14. BENÄMNINGAR OCH PLACERING FÖR BoF1.	37
TABELL 15. ADJEKTIV MED HÖGST VÄRDEN FÖR BoF1.	38
TABELL 16. BENÄMNINGAR OCH PLACERING FÖR HfF1.	39
TABELL 17. ADJEKTIV MED HÖGST VÄRDEN FÖR HfF1.	40
TABELL 18. BENÄMNINGAR OCH PLACERING FÖR HfF2.	41
TABELL 19. ADJEKTIV MED HÖGST VÄRDEN FÖR HfF2.	41
TABELL 20. ÖVERSIKT ÖVER HUR INFORMANTERNA IDENTIFIERAR SIG MED VARIETETERNA	44
TABELL 21. ÖVERSIKT ÖVER HUR VACKERT VARIETETEN LÅTER	47
TABELL 22. BENÄMNINGAR OCH PLACERING FÖR Vap1.	52

TABELL 23. ADJEKTIV MED HÖGST VÄRDEN FÖR VAP1.	53
FIGUR 1. ÖVERSIKT ÖVER RANGORDNINGEN AV OLIKA SVENSKA VARIETETER	54

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Talad finlandssvenska innefattar ett stort antal varieteter, allt från lokala dialekter till (tanken om) ett neutralt standardspråk. I denna pro gradu-avhandling undersöker jag lekmäns uppfattningar om och attityder till ett urval finlandssvenska varieteter. Jag undersöker också vilka faktorer som påverkar deras tankesätt och hurdana språkideologier som informanterna har. Studien hör till den folklingvistiska forskningstraditionen och närmare bestämt det som kallas perceptuell dialektologi. Med hjälp av lyssnartest undersöker jag hurdana attityder gymnasiestuderande i Jakobstad har till talade finlandssvenska varieteter från fem orter i Svenskfinland.

Min avhandling utgör en del av projektet Experimentella bidrag till studiet av språkideologier i Svenskfinland (EBiTSSS). Projektet leds av forskardoktor Therese Leinonen vid Åbo Universitet. Leinonen fokuserar i sin forskning på Åbo, Helsingfors och Vasa, medan jag undersöker Jakobstad för att komplettera projektet med perspektiv från en mindre ort. Dylika folklingvistiska studier har gjorts, och görs som bäst, i bland annat Åbo och Helsingfors (t.ex. Wikner 2014, Haapamäki & Wikner 2015). De har dock talprov från delvis andra orter och även delvis andra metoder. I sin doktorsavhandling *Dialekt där den nästan inte finns: En folklingvistisk studie av dialektens sociala betydelse i ett standardspråksnära område* undersöker Jannie Teinler (2016) attityder till dialekt och standardspråk och vilken social roll dialekten spelar för informanter från tre orter i nordvästra Uppland. Utgångspunkten är att området är standardspråksnära, medan så inte är fallet med Jakobstad. Wikner (2014:120) skriver att uttalat folkdialektologiska studier på svenska är få och för min egen del kan jag konstatera att Jakobstadsbors attityder till dels det egna talspråket och dels andra talade finlandssvenska varieteter inte har blivit undersökt i så stor grad tidigare. Sonja Vidjeskog gav 1991 ut artikeln ”Igenkännandets glädje. En undersökning av finlandssvenska skolelevers förmåga att känna igen språkprov från sin hemstad”. En av de städer som undersöktes var Jakobstad och för materialinsamlingen användes ett lyssnartest. Fokus i studien ligger på hur bra informanterna känner igen sin egen stads röster och på hur informanterna bedömer talarnas förmåga att berätta, medan min studie fokuserar på attityder till olika talade finlandssvenska

varieteter (Vidjeskog 1991). Susanna Ström (1997) redogör i artikeln ”Rurala högstadieselevers attityder till dialekt och standardsvenska” för några centrala resultat i sin pro gradu-avhandling från 1996. Ström hade informanter från Pedersöre, Korsholm och Petalax och en del av de frågor hon ställer i den enkät som användes liknar de som är aktuella i min studie. Det mest centrala i hennes studie är frågor som gäller informanternas användning av dialekt och standardsvenska samt deras syn på främst den egna dialekten kontra standardsvenska. I min studie undersöks egentligen inte lokala dialekter och dessutom är jag intresserad av informanternas syn på, förutom den egna varieteten, alla de andra varieteterna som är en del av lyssnartestet.

Lina Nyman (2015) undersöker i sin pro gradu-avhandling hur skolungdomar i Jakobstad, Sandsund och Esse uppfattar sitt eget språkområde och vad standardsvenska är för dem. Hennes avhandling tangerar mitt undersökningsområde och är till stor hjälp för diskussion av resultaten. I hennes undersökning är uppfattningar om det egna språkområdet i fokus och min undersökning är en djupare studie av standardspråksideologier i området.

Eftersom det är rätt få studier av det här slaget är min avhandling inte bara ett tillägg till EBiTSSS, utan också till andra folkdialektologiska undersökningar med fokus på Svenskfinland. Det gör också att jag har andra studier att jämföra resultat med, samtidigt som en forskningslucka fylls.

1.2 Syfte och frågeställningar

Det övergripande syftet i min avhandling är att undersöka Jakobstadsbors uppfattningar om och attityder till talade finlandssvenska varieteter. Ett syfte är förstås att utföra en studie som kan komplettera de studier som görs inom EBiTSSS. För att göra detta använder jag mig av ett så kallat verbal guise-test (ett perceptionstest med avsikt att undersöka informanternas implicita attityder), samt efterföljande frågor om talproven.

Frågeställningarna i avhandlingen är:

- Vad anser informanterna att är talad standardfinlandssvenska?
- Hurdana språkideologier påverkar informanternas svar?
- Hur påverkar informanternas bakgrund språkideologierna?
- Vad är informanternas inställning till varieteter i det egna området?

Med hjälp av de olika materialinsamlingsmetoderna hoppas jag kunna svara på dessa frågor. Jag hoppas också kunna bidra med nya insikter i hur icke-lingvister ser på talad finlandssvenska och hurdana språkideologier som råder bland ungdomarna i Jakobstad.

1.3 Staden Jakobstad och språkmiljön

Jakobstad har cirka 19 400 invånare varav cirka 56 % har svenska som modersmål och 35 % finska som modersmål (Statistikcentralen). I grannkommunerna är svenskspråkiga i överlägsen majoritet: 89 % i Pedersöre, 92 % i Larsmo och 90 % i Nykarleby (Pedersöre kommun, Larsmo kommun, Nykarleby stad). Det innebär att det är en stor majoritet svenskspråkiga i Jakobstadsregionen. Svenskan som talas i regionen är ofta någon dialekt och trots att det skett (och sker) dialektutjämning i området, har dialekterna ett starkt fäste där (Ivars 2003:60).

Spåkklimatet i staden är inte det bästa. I senaste språkbarometern kom Jakobstad på sista plats, så även i språkbarometern 2012 (Enlund 2017). Det finns motsättningar mellan finskspråkiga och svenskspråkiga, och det är speciellt unga och invånare över 50 år som är mest kritiska (Enlund 2017). I staden finns en språkbadsskola som är populär, men i övrigt är språkgrupperna uppdelade. Det är också främst finskspråkiga som flyttar bort från området (Enlund 2017, Statistikcentralen). För min undersökning är detta värdefull information, eftersom språkideologier som råder i området säkerligen påverkas av detta språkklimat.

Så som Nyman (2015:5) skriver har det egentligen inte gjorts folklingvistiska undersökningar i Jakobstad tidigare och det är värdefullt att försöka ta reda på hur ungdomar som vuxit upp i en starkt svenskspråkig och dialektal miljö ser på varieteter från andra delar av Svenskfinland, med deras egna språkliga miljö som utgångspunkt.

2 Teori och metod

2.1 Perceptuell dialektologi

För att kunna diskutera tidigare forskning på området och kunna gå in på teoretiska utgångspunkter, anser jag det nödvändigt att i det här skedet beskriva den forskningstradition min studie anknyter till. Inom traditionell dialektologi har man varit intresserad av att undersöka dialekters uppkomst, beskriva hur dialekter ser ut på en ort, samla in ord och uttryck och så vidare (Bockgård & Nilsson 2011:10ff.). Vid mitten på 1900-talet blev sociodialektologin populär och man undersökte sociala faktorer i anknytning till dialektanvändning (Bockgård & Nilsson 2010:16ff.). Värt att komma ihåg här är att det här gäller det svenska språkområdet. En av de stora sociolingvistiska studierna med dialektalt material i Sverige är den så kallade Eskilstunaundersökningen av Bengt Nordberg (1971). På svenskt håll vaknade intresset för folklingvistik rätt sent, förutom renodlade attitydstudier (Wikner 2014:121). På andra håll i världen hade forskare redan använt sig av folklingvistiska och/eller folkdialektologiska infallsvinklar redan en längre tid.

Haapamäki & Wikner (2015:36) skriver att man inom folklingvistik ”intresserar sig för lekmäns uppfattningar om och attityder till språk generellt, medan folkdialektologin, eller den perceptuella dialektologin, särskilt intresserar sig för lekmäns medvetenhet om och attityder till språklig variation.”. Det innebär att man undersöker folks uppfattningar om egna eller andras varieteter, hur medvetna folk är om vad som kännetecknar den egna eller andra varieteter och så vidare. Det här kan göras på ett flertal olika sätt. Enligt Wikner (2014:121) har forskare vanligtvis intresserat sig för informanternas mentala dialektkartor, attityder till egna och andras varieteter och förmåga att känna igen varieteter. Detta gör att den så kallade kartritningsuppgiften har varit en välanvänd metod. Metoden skapades av Dennis R. Preston (t.ex. 1989), som jag återkommer till nedan. Andra materialinsamlingsmetoder som använts är främst intervjuer, enkäter och masktest/verbal guise-test. Oftast används flera av dessa samtidigt inom en studie. I min egen studie används en kombination av de två sistnämnda.

Ett av de stora namnen på området är Dennis R. Preston, som 1989 gav ut *Perceptual Dialectology: Nonlinguists' Views of Areal Linguistics*. Han är en stor förespråkare för folklingvistik och folkdialektologi. I *Perceptual Dialectology* redogör han för de fördelar som

finns med att fråga människorna själva. Han påpekar att området fyller en lucka som på ett bra sätt kan komplettera de dialektologiska och sociolingvistiska studier som redan gjorts (Preston 1989:1f.). Enligt Preston (1989:2) kan perception studeras på två nivåer, dels mikrolingvistiskt (vilka mekanismer vi använder för att bearbeta och uppfatta språklig variation) och dels makrolingvistiskt. Det senare innebär att undersöka hur folk uppfattar språklig variation, vad i språket som uppfattas som särskiljande för en varietet, var dessa varieteter kan finnas och så vidare. Studierna som Preston redogör för i verket behandlar just den makrolingvistiska nivån. På sätt och vis kan man säga att perceptuell dialektologi intresserar sig för just den makrolingvistiska nivån gällande perception. Det är också den nivån av perception som står i fokus i min studie. Det har förstås hänt en del på området sedan Prestons verk kom ut, men han påpekar att renodlade attitydstudier är svårtolkade eftersom forskaren inte kan veta hur informanten tänker, vad informanten känner till gällande språklig variation och så vidare. Därför, menar han, är perceptuell dialektologi ett värdefullt synsätt i och med att forskaren kan få mera information från informantens synvinkel. Detta hjälper till i tolkningen av resultaten. (Preston 1989:3f.)

Inom folklingvistiken utgår man ifrån att informanterna inte är lingvister och således uppfattar språklig variation på annat sätt än språkvetare. Ofta har man också utgått ifrån att lekmän uppfattar att språket i sig är felfritt medan olika varieteter och dialekter avviker från normen (Soininen-Stojanov & Vaattovaara 2006:226). I den här undersökningen är det just denna norm som är av intresse. Med hjälp av masktest och de efterföljande frågorna försöker jag ta reda på vad standardsvenska är för informanterna och vilken språkideologi som råder. Det är värt att komma ihåg att lekmän också kan projicera stereotypa uppfattningar om personer från en viss ort på en varietet snarare än att bedöma språket i sig. Med andra ord kan deras språkideologi innehålla en social aspekt och det är också av intresse i den här undersökningen att se om informanterna visar exempel på dylika sociala markörer. (Vaattovaara 2009:31.)

2.2 Tidigare forskning

De folkdialektologiska studier som mest berör mitt område är Therese Leinonens och Anna Henning-Lindbloms explorativa studie inom projektet EBiTSSS (Leinonen & Henning-Lindblom 2016), Saara Haapamäkis och Sarah Wikners undersökningar om Åbosvenskan och Helsingforssvenskan (till exempel Wikner 2014, Haapamäki & Wikner 2015) samt Teinlers

doktorsavhandling (Teinler 2016). Också Lina Nymans (2015) pro gradu-avhandling fungerar som jämförelsematerial i många fall eftersom våra undersökningar tangerar varandra på flera områden.

I sin studie undersöker Leinonen och Henning-Lindblom (2016) samma saker som jag, eftersom materialet och insamlingsmetoderna varit samma. De redogör dock endast för en del av materialet och använder informanter från orterna Jakobstad, Borgå, Lovisa Helsingfors, Esbo, Vasa och Åbo. Syftet med den explorativa studien var att undersöka om det finns en gemensam standardspråksideologi bland informanterna (Leinonen & Henning-Lindblom 2016:93). Informanterna fick lyssna på 13 inspelningar och försöka placera in talaren på rätt ort samt hitta på en benämning för varieteten. Dessutom fick de ta ställning till huruvida varieteten var standardsvenska och hur vacker varieteten lät (ibid.:97). Resultaten visar att det var lättare för informanterna att placera in talaren på rätt ort, ju närmare den egna orten hen kom ifrån. De spekulerar kring att informanterna helt enkelt kan gissa mer på den egna orten. (ibid:99-100). När det gäller standardspråksideologin konstaterar de att det verkar vara olika för de olika informantgrupperna. Det de kallar ”vanlig finlandssvenska” verkar vara en varietet som kommer från den egna orten men saknar lokala drag och talspråklighet (ibid.:101-102).

Haapamäki och Wikner (2015, Wikner 2014) är uttalat folkdialektologiska i sitt angreppssätt och fokuserar huvudsakligen på Åbobors och helsingforsares uppfattningar om sina egna och andras varieteter. De använder sig av perceptionstest samt kartritningsuppgift kombinerat med intervjuer. (Wikner 2014:122f; Haapamäki & Wikner 2015). Wikner (2014) redogör för de resultat som framkommit då helsingforsare blivit intervjuade om svenskan i Helsingfors och ritat in var på kartan man talar ”likadan svenska” som de själva (Wikner 2014:124ff.). Wikner konstaterar att kartritningsuppgiften ger upphov till rätt olika svar. En del markerar endast Helsingfors, en del Helsingforsregionen och en del hela Nyland (ibid.). Informanterna har också svårt att peka ut särskilda drag för svenskan i Helsingfors, men några informanter tycker ändå att det är en regional varietet (ibid.:130f.). Intervjuerna visar också att informanterna trots allt är ganska överens om var man talar likadan svenska som de själva, även om de ritat in väldigt olika områden på kartan (ibid.:127).

I Haapamäki & Wikner 2015 beskrivs och diskuteras metoder för att utföra perceptionsstudier med talstimuli. Dessutom beskrivs uppbyggnaden av deras test och det redovisas resultat från

perceptionstestet. Haapamäki & Wikner hade ett talprov från Kyrkslätt, två från Helsingfors (en yngre och en äldre talare), två från Åbo (en yngre och en äldre talare) och ett från Vasa. Informanterna delades in i sex grupper. En grupp bestod av personer från Helsingfors och Esbo, en med personer från Åbo, en med gymnasister från huvudstadsregionen, en med gymnasister från Åbo, en med första årets universitetsstuderande i svenska och en med längre hunna studerande i svenska. En del grupper gjorde testet muntligt, antingen enskilt eller i par, och en del grupper gjorde testet skriftligt. Uppgiften var att lyssna på talproven och placera in talaren på en ort. Informanterna fick höra talprovet två gånger, först en genomgång av alla och sedan ett och ett med paus emellan. Efter att de hade lyssnat skulle informanterna ge ett svar och en motivering till svaret. Efter att testet var avslutat fick de höra de rätta svaren och kunde då ännu kommentera det. I analysen kategoriseras svaren enligt fyra huvudtyper av motiveringar, nämligen 1) *språklig, särdragspreciserande motivering*, 2) *språklig, särdragspreciserande motivering och annan motivering*, 3) *annan motivering* och 4) *ingen motivering*. Dessutom har de räknat hur stor andel i de olika grupperna som placerat in talaren på rätt ort. Det visar sig att talproven från Helsingfors har varit lättast att identifiera för alla grupper. Talproven från Åbo är svårast att placera in, till och med för Åboborna själva. Resultaten skiljer sig således från Leinonen & Henning-Lindblom (2016:99f.). Föga överraskande använder sig svenskstuderandena av flest motiveringar av den första typen och gymnasisterna minst. I förhållande till talproven användes flest motiveringar som tog fasta på språk för talproven från Helsingfors och Kyrkslätt och minst för talproven från Åbo, vilket indikerar att skulle vara mest standardnära. (Haapamäki & Wikner 2015.)

Lina Nymans pro gradu-avhandling *Dialektal identitet bland ungdomar i Jakobstadsregionen – en folkdialektologisk studie* från 2015 är ett tillägg till Wikners och Haapamäkis studier. Nyman använder sig av samma metoder och samma upplägg som i de ovannämnda studierna, men fokus ligger på ungdomar i Jakobstadsregionen och deras uppfattningar. Nyman har intervjuat tolv informanter varav sex är från Jakobstad, tre från Sandsund och tre från Esse. Informanterna fick i uppgift att rita in på en karta var de känner sig hemma och var man talar på samma sätt som de själva. Nyman intervjuade informanterna samtidigt och ställde förtydligande frågor för att komma åt informanternas resonemang. Resultaten visar att framför allt Jakobstadsbornas uppfattning är att man talar som de på ett lite större område än endast Jakobstad, medan Esseborna anser att man talar som dem i princip endast i Esse (Nyman 2015:36ff.). De flesta av informanterna känner att de hör hemma på ett område som innefattar

hemkommunen och de närmaste grannkommunerna, medan några informanter känner att de hör hemma i Österbotten (Nyman 2016:27). Informanterna upplever att man talar *österbottniska* eller *Jeppisdialekt* i Jakobstad och de upplever att det är en ganska standardnära varietet, men att man kanske talar ännu mer standardnära i Vasa (Nyman 2015:40ff.). När det kommer till vad informanterna uppfattar som standardsvenska kommer Nyman fram till att det är en korrekt svenska som talas i södra Finland (Helsingfors, Åbo). Vissa informanter menar dock att standardsvenska egentligen endast är skriftspråk (Nyman 2015:62). Dessa resultat kan jag jämföra med de resultat som framkommer i min undersökning för att se om de stämmer överens. Nyman (2015:71) skriver också att det vore bra att utföra perceptionstest med informanter för att ytterligare få veta mer om deras attityder och eftersom jag använder mig av masktest kommer jag också åt de underliggande värderingarna.

Jannie Teinlers doktorsavhandling *Dialekt där den nästan inte finns – En folklingvistisk studie av dialektens sociala betydelse i ett standardspråksnära område* innehåller en blandning av de metoder som nämnts i avsnitten ovan (Teinler 2016). Fokus i avhandlingen är på att utreda hur informanter ser på dialekt och identitet i ett område som är standardspråksnära. Orterna som ligger i fokus är Harbo, Tärnsjö och Östervåla. Materialet består av gruppintervjuer baserat på tre åldersklasser: över 65 år, runt 40-åringar samt elever ur årskurs 9. Under intervjun diskuterades dialektala drag, attityder till varieteter i det egna närområdet och standardsvenska. Informanterna fick också utföra en kartritningsuppgift där de skulle placera in var man talar likadant som de själva. Dessutom utförde Teinler ett masktest med informanterna i årskurs 9 där de fick bedöma talaren på en sexgradig skala utifrån adjektiven *smart*, *självssäker*, *engagerad*, *spännande*, *målinriktad*, *cool*, *pålitlig*, *trevlig* och *rolig*. Informanterna fick också placera in talaren på en ort, bedöma hur standardnära varieteten är och rangordna dialekter som Teinler valt ut. (Teinler 2016.) Resultaten visar att informanterna använder olika strategier för att motivera vad de tycker om varieteter i närområdet. Attityderna kan baseras på egna erfarenheter, vedertagna stereotypier eller information de har hört av andra (Teinler 2016:140ff.). Överlag är informanterna positivt inställda till dialekterna i närområdet, men också till Stockholmssvenskan, vilket Teinler anser vara överraskande (ibid.:240). Ungdomarna är däremot mer negativa till dialekterna, samtidigt som de också uppvisar tecken på att de är stolta över sina dialekter (ibid.:119f.). Teinler menar också att informanterna använder sig av två språkssystem: det dialektala och det icke-dialektala. Med det sistnämnda menar informanterna ofta standardsvenska, men inte alltid. Teinler skriver att informanterna

använder sig av båda språksystemen och situationen påverkar vilketdera språksystemet som är det gällande (ibid.:139). Många av materialinsamlingsmetoderna är samma som jag har i min undersökning och upplägget för analysmetoderna är också hämtade från Teinlers avhandling. Dessa beskriver jag mer i avsnitt 2.3 och 3.3.

Jasmina Bolfek Radovani gjorde en omfattande studie om attityder till svenska dialekter som kom ut år 2000. I *Attityder till svenska dialekter – en sociodialektologisk undersökning bland vuxna svenskar* kombineras ett flertal metoder för att undersöka hurdana attityder till dialekter och regionala varieteter informanterna har. Informanterna bestod av grupper med 30–35-åriga män och kvinnor från Tierp, Östersund, Linköping, Malmö och Trollhättan (Bolfek Radovani 2000:11f). För materialinsamlingen användes en gruppenkät, ett lyssnartest, två attitydtest och kartritning (ibid.:7ff.). Enkäten innehöll frågor om dialektanvändning, dialektens roll i samhället, dialektområden och så vidare (ibid.:114ff.). Lyssnartestet innehöll 10 talprov som skulle bedömas på en femgradig skala utifrån *ren dialekt*, *dialekt med inslag av rikssvenska*, *en blandning av dialekt och rikssvenska*, *rikssvenska med inslag av dialekt* och *ren rikssvenska* (ibid.:78f.).

Det första attitydtestet gick ut på att informanterna skulle bedöma sin egen varietet och rikssvenska på åtta femgradiga skalor. Adjektivparen som användes var *vacker-ful*, *intelligent-dum*, *snabb-långsam*, *varm-kall*, *smidig-klumpig*, *stark-svag*, *mjuk-hård* och *noggrann-slarvig* (ibid.:89). Det som är värt att notera är att informanterna själva måste tänka på sitt sätt att prata och sedan utvärdera det. Bolfek Radovani utgår ifrån att varieteterna som bedöms är uppländska, jämtska, östgötska, västgötska och skånska (ibid.:89). Det är dock inte alls säkert att informanterna själva upplever sig tala exempelvis östgötska. Det andra attitydtestet gick ut på att informanterna fick en lista på 15 dialekter och de skulle sätta ett plus efter de som de tyckte om och ett minus efter de som de inte tyckte om (ibid.:98). Här är värt att notera att det snarare är fråga om regionala varieteter än dialekter. Bolfek Radovani använder termer som göteborgska, värmländska, dalmål och finlandssvenska. Ett av resultaten är att skånska och finlandssvenska är de två minst prestigefyllda varieteterna (ibid.:98.). Jag anser att det inte är helt oproblematiskt att informanterna ska bedöma finlandssvenskan som en varietet. Det handlar förvisso om sverigesvenska informanter, men på samma sätt är det inte helt oproblematiskt att det i en och samma lista finns till exempel göteborgska, stockholmska,

västerbottniska och finlandssvenska som likvärdiga ”dialekter”, som Bolfek Radovani själv kallar dem.

När det kommer till undersökningar där man använt masktest eller verbal guise-test är det främst Tore Kristiansen (2009, 2010) och Ellen Bijvoet & Kari Fraurud (2012) som bör nämnas. För EBiTSSS del har dessa studier också bidragit med mycket till skapandet av själva projektet. I Danmark har Tore Kristiansen använt verbal guise-test för att undersöka köpenhamnskans spridning och hur högstadielever uppfattar lokalt färgat språk och standardspråk (Kristiansen 2009). Kristiansen (2009:175) menar att det i Danmark finns tre grader av varieteter, nämligen *rigsdansk* (konservativ köpenhamnska), *københavnsk* (modern köpenhamnska) och lokala dialekter. Informanter från Köpenhamn, Vissenbjerg, Odder, Vinderup och Næstved fick lyssna på talprov från Köpenhamn och de närliggande städerna till respektive mindre ort. I det här fallet var det röster från Odense (Vissenbjerg), Århus (Odder), Holstebro (Vinderup) och Næstved. Enligt Kristiansen är resultaten paradoxala. Överlag talas det i Danmark om att den lokala varieteten värderas högt, men i testet visar det sig att den nedvärderas. Den konservativa köpenhamnskan anses låta bildad och intelligent medan den moderna köpenhamnskan uppfattas som dynamisk och häftig (ibid.:187ff.). Kristiansen har också undersökt skillnaderna mellan manliga och kvinnliga talprov. Överlag ansågs de manliga talarna vara mer bildade och intellektuella, medan de kvinnliga talarna fick bättre värden på adjektiv som betecknade dynamism. (Kristiansen 2010)

Ellen Bijvoet & Kari Fraurud (2012) studerar hur ungdomar i Stockholm uppfattar varieteter som talas i Stockholm med förorter. De använder sig av ett äkta masktest, i och med att två av de inspelade varieteterna är producerade av en och samma talare (Bijvoet & Fraurud 2012:295). 16 grupper med informanter från nio skolor i Stockholm fick lyssna på 12 talprov. Först skulle talproven bedömas på semantiska differentialskalor och sedan fick de igen lyssna på talproven och svara på frågor gällande talaren språkliga och sociala bakgrund. Slutligen skulle talarna placeras in på Stockholms tunnelbanekarta. Informanterna ombads också beskriva talarens varieteter med en term. (ibid.:297.). Överlag var informanterna rätt generösa med att placera in talare som hade någon slags brytning eller accent i invandrartäta områden. Den talare som producerade två talprov ansågs vara svensk av 69,7 % av informanterna då han talade en rikssvensk varietet, medan endast 5,3 % ansåg att han var svensk i det talprov där han talade mer slang (ibid.:296). Talare med invandrarbakgrund eller som bodde i invandrartäta områden

bedömdes vara svenskar i färre fall. Något som är intressant är att en av de två enda talarna som faktiskt hade föräldrar som hade svenska som L1 och dessutom var född i Sverige, bedömdes som svensk av 71,1 %. Hon bodde i södra Stockholm, medan den andra som var helt svensk bodde i nordöstra Stockholm, nära Danderyds sjukhus. Han bedömdes som svensk av 90,9 %. Den talare som bedömdes som svensk av de flesta hade en engelskspråkig mamma, men fick 95,0 %. Hon bodde också nära Danderyds sjukhus. (ibid.:296) Bijvoet & Fraurud drar slutsatsen att det handlar om att den delen av Stockholm och det sätt att prata som talaren hade anses ha hög prestige och därför idealiseras av många. Det kan också uppfattas som den ”riktiga” stockholmskan. (ibid.:300.)

2.3 Teoretiska utgångspunkter och metoder

I avslutningen till sin artikel, påpekar Haapamäki & Wikner (2015) att den perceptuella dialektologin inte egentligen bidrar med några specifika analysmetoder eller teoretiska tolkningsramar. Ofta handlar metodiska diskussioner endast om själva testen och dess för- och nackdelar. Däremot kan man tillämpa teorier och analysmetoder hämtade från andra forskningstraditioner.

Wikner (2014), Haapamäki & Wikner (2015) samt Vaattovaara (2012) tar alla upp tredje vågen av sociolingvistisk variationsforskning, vilken också är av nytta för min resultatdiskussion. Wikner (2014:134) finner i sina resultat sådant som tyder på att informanterna fäste större vikt vid olika språkdrag som sociala företeelser, snarare än ett tecken på regional variation. Detta följer enligt Wikner linjen för tredje vågen av sociolingvistisk variationsforskning. Den traditionella dialektologin såg varieteter som något statiskt och geografiskt fixerade, medan detta synsätt poängterar att det inte finns avgränsade varieteter. Det är snarare sociala och stilistiska variationer som bör stå som utgångspunkt. (ibid.:134.). Perceptionstest där informanterna ombeds ta ställning till varifrån en talare kommer gör att informanterna tvingas tänka geografiskt. I min undersökning är jag intresserad av de sociala och stilistiska variationernas inverkan på informanternas språkideologi, men informanterna ombeds också placera in talarna geografiskt vilket kan få konsekvenser för hur de bedömer varieteterna. Jag anser ändå att det är av intresse att undersöka varifrån informanterna tror att talaren kommer för att få en utökad bild av deras standardspråksideologi.

En teori som är nyttig för hur man kan diskutera huruvida sociala markörer påverkar informanternas språkideologi är Azjen & Fishbeins *Theory of Reasoned Action* (Garrett 2010:26f.). I all enkelhet är vårt verkliga beteende, enligt teorin, uppbyggt av två faktorer som baserar sig på våra föreställningar. För det första har vi attityder till själva beteendet som påverkas av våra föreställningar av vilka konsekvenser ett visst beteende (också språkligt) kan ha. För det andra har vi subjektiva normativa föreställningar som påverkas av vad vi tror att andra tycker om beteendet. Dessa två delar utmynnar i vår intention som sedan påverkar vårt beteende. Vad det är vi vill uppnå med att t.ex. prata på ett visst sätt påverkas av våra egna attityder, vad vi tror att andra har för attityder. I slutändan påverkar allt detta det faktiska beteendet. (ibid.:26f.) Bijvoet (1996:59) skriver att det inte är ovanligt att en minoritet uppger sig ha liknande attityder som majoriteten. Minoriteten kan ha föreställningar om vad de tror att majoriteten har för attityder till olika varieteter och därför identifiera sig med dessa. Detta är bra att ha i åtanke då det gäller Jakobstadsbornas attityder till dels den egna varieteten och dels varieteter som talas av en större grupp (bland annat talproven från Helsingfors). En kombination av Azjen & Fishbeins teori och Bijvoets tanke skulle innebära att informanternas åsikter kan påverkas dels av vad Jakobstadsborna själva upplever att olika varieteter har för sociala markörer och dels av vad de antar att talare av majoritetsvarieteter upplever för sociala markörer. I resultatdiskussionen utgår jag ifrån denna teori då jag diskuterar faktorer som påverkar informanternas språkideologier.

Exempel: Låt oss säga att resultaten visar att informanterna tycker att de mer dialektala talproven från Jakobstad låter mindre tilltalande än de övriga, trots att dialekter har starkt fotfäste i regionen. Det kan i så fall bero på att de utgår ifrån att i varieteterna signalerar något negativt i majoritetens ögon. Ifall varieteten innehåller sociala markörer om stil och stereotypa uppfattningar om personer från den trakten där varieteten talas, kan det förklaras av att man vill hålla med det man tror att majoriteten tycker. Detta är en förenklad bild av teorin, men det finns skäl att ta med den i resultatdiskussionen ifall resultaten uppvisar dylika mönster.

I avhandlingen användes ett så kallat verbal guise-test (även kallat masktest). Med verbal guise-test avses ett perceptionstest med avsikt att undersöka informanternas implicita attityder. Testet brukar innehålla ett antal adjektivskalor och informanterna ombeds bedöma talproven utifrån dem. Det kan till exempel vara adjektiv som *intellektuell*, *pålitlig*, *ylig* och *cool*. Verbal guise-test är en variant av så kallade masktest. I ett äkta masktest är åtminstone två av talproven

producerat av en och samma talare, medan man i ett verbal guise-test har olika talare i varje talprov. (Garrett 2010:40ff.)

Det ursprungliga masktestet arbetades fram i Kanada av Lambert m.fl. 1960. För att undersöka engelskspråkigas och franskspråkigas attityder till de båda språken skapades ett masktest med talprov producerade av såväl tvåspråkiga som enspråkigt franska eller engelska. Fyra tvåspråkiga spelades in då de läste en dikt både på engelska och på franska och ytterligare två enspråkigt franska och två enspråkigt engelska spelades in då de läste dikten på sitt modersmål. Informanterna fick bedöma rösterna på sexgradiga skalor utifrån olika adjektiv. Resultaten visade att såväl franskspråkiga som engelskspråkiga värderade de engelska inspelningarna högre. (Lambert m.fl. 1960.)

Implicita attityder kopplas ofta ihop med socialpsykologiska teorier. Lambert m.fl. (1960) som skapade masktestet verkar just inom den traditionen av lingvistik. Bolfek Radovani (2000:2f.) skriver att attityder anses bestå av tre komponenter, nämligen en kognitiv komponent, en värderande komponent och en konativ komponent. Peter Garrett (2010:23) kallar dessa komponenter för kognition, känsla och beteende. Studier av växelverkan mellan dessa komponenter har gett upphov till så kallade balansteorier och Bolfek Radovani (2000:2f.) nämner Festingers *Cognitive Dissonance Theory*. Teorin försöker förklara hur människor brukar bete sig om deras beteendeintentioner och verkliga beteende inte stämmer överens och utgångspunkten är att alla instinktivt strävar efter en balans mellan kunskaper, värderingar, intentioner och beteende (ibid.:3). Informanternas beteendeintentioner kan förklaras av vad de själva upplever att låter vackert och vad de tycker att låter som de själva pratar. Ifall resultaten av masktestet inte visar samma sak, kan jag använda *Theory of Reasoned Action* som hjälpmedel för att förklara fenomenet.

Exempel: Informanterna kan tänkas uppskatta varieteterna på den egna orten (till exempel Nyman 2015, Teinler 2016). Låt oss säga att resultaten visar att informanterna bedömer varieteterna från Jakobstad högt på att de låter som de själva talar men verkar tycka att varieteterna från Helsingfors låter vackrare. Resultaten strider i det fallet mot den förväntade utgångspunkten och beteendet och värderingarna stämmer inte överens med vad tidigare studier visat. En möjlig förklaring kan då vara att informanterna ser upp till varieteterna i

Helsingfors eftersom de antar att majoriteten uppfattar det som finare och att de markerar en viss social stil (i enlighet med tredje vågen av sociolingvistisk variationsforskning).

För att förklara den sociala stilens och värderingarna i anknytning till språkideologierna i materialet använder sig Teinler av Silversteins *indexikal ordningsföljd* och Aghas tankar om *registrering* (2016:33). Det finns tre nivåer av indexikal ordningsföljd, varav den första inte innehåller någon social aspekt. Den andra nivån markerar ett ideologiskt ramverk ”Människor talar på olika sätt på olika områden” och varietetens sociala markör indikerar ”Uttalet är dialekt från område X”. Indexikalitetsnivå 3 utgörs av ideologiskt ramverk ”Det finns ett korrekt uttal av språkljud”, vilket betyder att varieteternas sociala markör indikerar att ”det dialektala uttalet är felaktigt” (Teinler 2016:34). I slutdiskussionen använder jag mig av dessa indexikalitetsnivåer för att avgöra vilka språkideologier och sociala markörer som informanterna uppvisar i mitt material.

Registrering innebär registrerat språkbruk, det vill säga varje gång informanter benämner en varietet (vilket är en av uppgifterna i testet) (Teinler 2016:36). Det kan vara bland annat lokal dialekt, slang, ungdomsspråk och standardsvenska. Teinler (2016:36) skriver:

I princip handlar det alltså om hur språkdrag genom ett ideologiskt ramverk kommer att uppfattas som typiska för ett visst språkbruk (Johnstone 2009). En utgångspunkt för registrering är att de språkdrag som registreras kommit att indexera samma sociala betydelse. Registrering kan på så sätt beskrivas som processen då denna indexikala koppling görs och av språkbrukarna kommer att accepteras som avgränsat från annat språkbruk.

Genom att studera vilka explicita och implicita attityder informanterna uttrycker för de varieteter som informanterna registrerar, kan jag dra slutsatser om hurdana ideologiska ramverk som informanterna har och vilken social stil olika varieteter och framför allt standardnära varieteter markerar.

I ovanstående avsnitt finns inga teoretiska utgångspunkter som ger upphov till en specifik analysmetod, utan snarare hjälpmedel för diskussionen av resultaten. De val jag gjort gällande

analysmetoder och behandling av materialet diskuteras därför i samband med materialbeskrivningen i avsnitt 3.3.

3 Material

3.1 Perceptionstestet

För projektet har ett verbal guise-test tagits fram under Leinonens ledning. Testet är uppbyggt av två delar: en implicit där informanterna bedömer hur personen låter med hjälp av åtta adjektiv samt en del med frågor som explicit behandlar språket. I testet ingick sammanlagt 13 talprov.

3.1.1 Testets uppbyggnad

Själva testet inleds med en kort instruktionstext och därefter får informanterna lyssna på korta snuttar av alla talprov som ingår i testet. I det skedet presenteras också de egenskaper som ska bedömas. Till testet har åtta adjektiv valts ut av Leinonen, nämligen *cool*, *humoristisk*, *intelligent*, *ordentlig*, *pålitlig*, *själsäker*, *trevlig* och *varm*. Efter detta fick informanterna höra talproven ett i gången. Informanterna såg först en text med uppmaningen att försöka svara utifrån det första intryck de får av talaren och att de ska bedöma talarens personlighet på en sexgradig skala. Istället för att använda motsatspar användes bara de adjektiv som jag nämnde ovan. 1 på skalan innebär att informanten inte alls håller med, 6 att informanten helt håller med. Talproven spelades upp endast en gång.

Efter den här delen som utgör själva verbal guise-testet, kom en enkät del med frågor om samma talprov. Återigen spelades talproven upp endast en gång. Frågorna som ställdes var (kursiveringen finns med i själva testet):

- Hur skulle du *beteckna* den sortens svenska som personen talar? Ge en term.
- På vilken *ort* tror du att personen bor?
- Hur mycket liknar det här ditt eget sätt att tala (i någon eller i flera situationer)?
 - 1 liknar inte alls, 6 liknar mycket, Vet inte
- Tycker du att det låter som *standardsvenska/högsvenska*?
 - 1 verkligen inte, 6 verkligen, Vet inte
- Hur *vackert* tycker du att språket låter?
 - 1 inte alls vackert, 6 mycket vackert, Vet inte

Enkäten avslutas med en lista på tretton ortnamn som informanterna fick rangordna enligt hur vackra de tycker att olika varieteter är. Om det var någon ort de inte kände till fick den lämnas tom. Värt att notera här är att det alltså är ortnamn som finns i listan. Informanterna måste själva försöka tänka ut hur man talar på den orten, vilket kan vara problematiskt eftersom de nödvändigtvis inte är bekanta med orten i fråga. De tretton orterna är Borgå, Ekenäs, Helsingfors, Jakobstad, Kristinestad, Närpes, Pargas, Pedersöre, Sibbo, Stockholm, Vasa, Vörå och Åbo. Testet avslutades med att samla in bakgrundsinformation om informanterna. Det som frågas efter är födelseår, vilken skola de går i och kön. Sedan frågas ytterligare information om deras egen språk-/dialektanvändning, om de bott på andra orter än den nuvarande och föräldrarnas utbildning eller yrke. Detta gör också att ett sociolingvistiskt perspektiv kan kopplas in.

Fråga två i testets andra del (På vilken *ort* tror du att personen bor?) har för- och nackdelar. Informanterna tvingas tänka på varieteterna i talproven som geografiskt bundna, vilket Vaattovaara (2012:181f) påpekar att är begränsande. På det här sättet ingen möjlighet att ta fasta på sociala kategoriseringar utan det är snarare deras geografiska kunskap gällande språk som testas. Kartritningsuppgifter är dock vanliga inom folklingvistiken och med hjälp av den kan forskare få inblick i informanternas språkliga identitet och var de upplever att man talar på samma sätt som dem. Genom att jämföra resultaten av frågorna var de tror att personen bor och hur mycket varieteten liknar den egna kan jag också få en bild av den språkliga identiteten. Eftersom informanterna inte ombeds rita in var man talar som de själva gör är det istället den implicita uppfattningen om likhet som framkommer. Det resultatet kan jag sedan jämföra med speciellt resultaten från Nymans pro gradu-avhandling där hon använde kartritning som metod.

Masktest med semantiska differentialskalor är skapade för att få en uppfattning om informanternas implicita attityder. Eftersom det har gjorts många liknande undersökningar är fördelen att man kan jämföra resultaten och noggrant avväga tillvägagångssättet med hjälp av tidigare studier. Vad som däremot inte är säkert är vad informanterna egentligen bedömer. Utan att fråga dem kan forskaren inte veta vad i talprovet som informanten tagit fasta på. Haapamäki & Wikner (2015) skriver också att risken är att informanterna tvingas ta ställning till något de inte har någon attityd till. I mitt fall tvingas informanterna ta ställning till huruvida talaren låter intelligent, pålitlig, cool och så vidare. Eftersom talproven innehåller en berättelse om då de hjälpt till att plocka undan lådor vid en olycksplats kan själva innehållet i berättelsen påverka bedömningen även om tanken är att varieteten ska bedömas. Traditionellt brukar man inte säga att informanterna ska bedöma språket utan snarare talarens personlighet. Vissa kan hävda att det snarare skulle vara befogat att upplysa informanterna om att det är just språket i talproven som de ska bedöma (se till exempel Teinler 2016). Eftersom ett av målen med min studie och med projektet som helhet är att undersöka språkideologier, är såväl de explicit som implicit uttryckta attityderna av intresse. Med hjälp av ett masktest kan man också komma åt mönster som informanterna inte själva skulle komma på att berätta rakt ut och därför anser jag det befogat.

3.1.2 Valet av talprov

I samtliga undersökningar i projektet är elva talprov gemensamma. För den specifika orten läggs ytterligare två talprov till, vilket betyder att Jakobstadsborna fick lyssna på tre talprov från Helsingfors, två från Borgå, ett från Åbo, tre från Vasa samt fyra från Jakobstad.¹ Talproven har valts så att från vardera orten är ett någorlunda neutralt och ett har en mer regional prägel. Eftersom det är en glidande skala mellan lokal dialekt och neutralt standardspråk är det svårt att säga om ett talprov representerar en regional standard eller om det är fråga om utjämnad dialekt (Svahn 2003:506). Av ett rätt stort antal talprov valdes, med viss hjälp av utomstående språkvetare, de talprov som kan anses vara de mest standardnära, åtminstone i förhållande till de andra talproven. Utöver det valdes ett talprov från respektive ort som har en mer regional prägel, men som ändå saknar de mest dialektala dragen. Leinonen

¹ Ursprungligen var tanken att det skulle vara två talprov per ort. Valet har gjorts av forskningsledaren Therese Leinonen och jag följer således samma upplägg som resten av projektet.

och Henning-Lindblom (2016:95) skriver att ”Studien är av explorativ natur och därför fick den språkliga variationen i inspelningarna styra variationen i lyssnarstudien. En nivå som helt och hållet saknades är det s.k. vårdade finlandssvenska uttalet.”.

I tabell 1 nedan finns en kort översikt över hur Leinonen & Henning-Lindblom (2016:95) karakteriserar talproven. Jag använder samma förkortningar i min resultatredovisning som Leinonen och Henning-Lindblom använder och de har följande betydelser:

- Ab=talprov från Åbo
- Bo=talprov från Borgå
- Hf=talprov från Helsingfors
- Js=talprov från Jakobstad
- Va=talprov från Vasa
- P=pojke (eller man), F=flicka (eller kvinna)
- 1 och 2 används för att markera vilket talprov det är eftersom det kan finnas talprov producerade av exempelvis flera kvinnor från Helsingfors

Talproven som användes i undersökningen kan i korthet beskrivas enligt följande (ibid.:95):

Tabell 1. Översikt över den språkliga variationen i talproven.

	Helsvenskt ordval	Dialektord/Finlandismer/Kodväxling/ Slang
Standard- språklig morfologi	AbP1	BoF1 (<i>rekka</i>)
	HfP1	HfF1 (<i>leffa</i>)
	JsP1	HfF2 (<i>kaveri, huisigt</i>)
	VaF1	
	VaF2	
Lokal fonologi/ morfologi	JsF1 (apokope, kortstavighet)	BoP1 (apokope, kortstavighet, <i>kaveri</i>)
	JsF2 (apokope, kortstavighet)	JsP2 (apokope, <i>he</i>)
	VaP1 (apokope, kortstavighet)	

Talproven spelades in i januari och februari 2015. De som spelades in är studerande vid högskolor i Åbo, Helsingfors och Vasa och hemmahörande i någon av de orter som ingår i

projektet. Tanken var att studerande som bott några år på en studieort har lättare att prata mer utjämnat eller standardnära. De fick alla göra samma uppgift, vilken baserade sig på en tecknad serie som tagts fram av den svenska serietecknaren Johan Wanloo (se bilaga 1). De som spelades in fick instruktionen tänka sig att de var huvudpersonen i serien och de skulle tänka på en specifik person från hemorten och prata på det sätt de skulle prata då. Den andra uppgiften gick ut på att en journalist från orten ringde upp talaren för att fråga lite om en olycka som hände i serien för att skriva en text. Vi hade färdiga påhittade journaliströster inspelade som talarna först fick lyssna på för att det skulle bli mer verkligt och därefter svara på journalistens frågor. Detta gav i allmänhet upphov till en mer standardnära varietet. Speciellt talarna från Österbotten talade ofta dialekt i samtalet med kompisen, medan de direkt bytte till någon form av standardnära varietet i journalistsamtalet. Eftersom finlandssvenskt standardspråk är i fokus, användes endast journalistsamtalen i perceptionstestet (Leinonen & Henning-Lindblom 2016:95).

Talproven är cirka 20-30 sekunder långa och sammanlagt tretton till antalet. De kom i slumpmässig ordning för att undvika att ett och samma talprov alltid skulle få en viss bedömning till följd av när i ordningen det kommer. Ett talprov som alltid kommer sist kan till exempel få bristfälligare bedömning eftersom informanterna kan börja tröttna efter att ha lyssnat på många talprov innan. Ursprungligen var tanken talproven enbart skulle produceras av talare av samma kön, eftersom det är en aspekt som kan inverka på bedömningen, vilket också påvisats i tidigare studier (ex. Kristiansen 2010). Efter att ha gjort en pilotstudie i Helsingfors konstaterade Leinonen att många informanter kommenterade att det blev långrandigt då alla talprov var producerade av män. Därför valde hon att ha talprov av både män och kvinnor. Det är inte helt oproblemiskt att talarna i talproven är av olika kön. Risken finns att de bedömningar som informanterna gör påverkas av vilket kön talaren har och det får konsekvenser för resultaten. Bijvoet & Fraurud (2012) hade också talare av olika kön men de tar inte upp den aspekten till någon större diskussion. Eftersom EBiTSSS är en experimentell studie har det konstaterats att det här sättet ändå skulle gynna helheten. I fortsatta studier kan det vara av intresse att undersöka huruvida den här variabeln inverkar på bedömningen. Traditionellt sett innehåller masktest åtminstone två olika talprov producerade av en och samma talare, men i likhet med Teinler (2016) har vi istället två talprov per ort (förutom från Åbo i min delundersökning). Teinler motiverar det med att man på det sättet utesluter att

bedömningen beror på rösten och istället på varieteten (se till exempel Teinler 2016:81 och Kristiansen 2009:175).

3.2 Materialinsamling

Materialet samlades in i september 2015 under en modersmålslektion i Jakobstads gymnasium. Alla informanter var myndiga och således behövdes inte vårdnadshavarnas tillstånd, däremot hade jag fått tillstånd från staden Jakobstad att utföra forskning i deras undervisningsmiljöer. Gymnasisterna var medvetna om att de skulle delta i ett test för min avhandling, men de visste inte vad det handlade om. Detta var ett avsiktligt val, eftersom den första delen av verbal guise-testet kräver att de inte vet vad det egentligen handlar om. Informanterna fick svara på testet via sina egna datorer och testet tog cirka en timme. Deltagandet var frivilligt och de som ville fick delta i utlottningen av biobiljetter.² Några av informanterna hade problem med tekniken och fick starta om testet. Resultat som på grund av detta inte gick att räkna med i analysen, har strukits från statistiken. Sammanlagt deltog fjorton kvinnor och elva män. Jag är medveten om att det är för få informanter för att verkligen kunna få fram statistiskt signifikanta resultat och det kan ifrågasättas huruvida kvantitativa analysmetoder fungerar på ett så här litet material. Jag anser dock att också ett mindre material ger en fingervisning för hurdana språkideologier som råder, men samtidigt bör man vara försiktig med att dra allt för generella slutsatser baserat på resultaten.

3.3 Materialbehandling

3.3.1 Analysmetod

I det här avsnittet förklaras analysmetoden, begrepp och annat som hör till själva materialbehandlingen. Jag väljer att ta upp det först i detta skede, eftersom det är nödvändigt att känna till vad materialet består av och hur det samlats in.

Informanterna har valt ett passande värde på en sexgradig skala för varje adjektiv, hur vackert det låter, hur mycket det liknar det egna sättet att tala samt huruvida man anser att det är

² Utlottningen kom från projektets sida.

standardsvenska eller inte. Siffran 6 motsvarar i samtliga fall att man håller med helt (eller något liknande anpassat för den specifika frågan). Den siffra informanterna valt har jag behandlat som ett värde (eller poäng). Sättet liknar lite Ellen Bijvoets (1996:57) sätt att analysera med hjälp av talarindex. Det innebär att värdet 6 är det högsta och kan tolkas som att många håller med, att det låter vackert, att det är standardsvenska och så vidare. I likhet med Teinler (2016) har jag för varje svar med skala räknat ut typvärde, media, medeltal och standardavvikelse för varje adjektiv och påstående. Dessutom har jag noterat minimi- och maxvärde för alla (se till exempel Teinler 2016:240). Genom att jämföra medeltal, typvärde och median kan man få en bild av vilket värde som varit vanligast för varje adjektiv och påstående för respektive talprov. Eftersom jag i min undersökning fokuserar på vad informanterna uppfattar som standardsvenska och vilka språkideologier de uppvisar analyserar jag resultaten utgående från påståendena i del två av testet, det vill säga: *Hur mycket liknar det här ditt eget sätt att tala (i någon eller i flera situationer)?*, *Tycker du att det låter som standardsvenska/högsvenska?* och *Hur vackert tycker du att språket låter?*

Genom att jämföra typvärde, median och medeltal får jag fram vilka talprov informanterna bedömer som mest och minst standardspråkliga. Dessa jämför jag med vilka adjektiv från testets första del som fått högst värden för att se om det finns någon korrelation (likhet med Kristiansen 2009 och 2013). På samma sätt får jag fram vilka talprov informanterna tycker låter mest och minst vackra och vilka de tycker mest och minst liknar deras eget sätt att tala. Genom att jämföra vilka adjektiv som för högst värden kan jag se om det finns en korrelation mellan hur informanterna bedömer. Via det kan jag dra slutsatser om språkideologier som råder.

Exempel: Flera talprov får höga värden på att de låter vackra och informanterna sätter dessutom höga värden för adjektiven *trevlig*, *pålitlig*, *intelligent*. De flesta placerar in talaren någonstans i Österbotten. De talprov som bedöms som minst vackra får däremot höga värden på *cool* och placeras in av nästan alla i Nyland. Dessutom råkar det vara samma talprov som bedöms som vackra som informanterna också uppger att de anser att låter som de själva talar. Det indikerar i så fall att informanterna uppfattar deras egen varietet som vacker och att de som talar en sådan låter trevlig, pålitlig och intelligent. Dessutom påvisar det en lokalpatriotism då de anser att man talar vackrare i hemtrakten än i Nyland. Däremot anser de att varieteterna där låter coola, men inte speciellt vackra. Orsaker till det kan vara att varieteterna står för en social stil eller

något som är obekant och långt borta. Dessutom kan det hända att informanterna har stereotypa uppfattningar om varieteterna och/eller människorna som talar på det sättet.

3.3.2 Bakgrundsvariabler

Detta är inte en uttalat sociolingvistisk undersökning, men jag undersöker också ifall kön, hemspråk, mobilitet och/eller socioekonomisk status påverkar hur informanterna svarar. Teinler (2016:79) väljer att inte undersöka hur hemspråket eller mobiliteten inverkar, medan jag tror att bakgrundsvariablerna kan vara av intresse. Som jag nämnde i avsnittet ovan deltog fjorton kvinnor och elva män i undersökningen och jag jämför deras svar i resultatredovisningen. I testet fick informanterna själva skriva vilket kön de har istället för att endast ge dem alternativen *kvinnor* och *män*. Samtliga har dock svarat endera av dessa och därför har resultaten analyserats för grupperna *män* och *kvinnor*.

En av forskningsfrågorna är huruvida hemspråket har en inverkan på språkideologin och därför jämför jag också resultaten beroende på hemspråket. Jag har delat upp informanterna i fyra grupper: dialekt som hemspråk, standardsvenska som hemspråk, tvåspråkiga och annat hemspråk. Tolv av informanterna uppger att de har dialekt som hemspråk och de flesta svarar att de har *jeppisdialekt* (Jakobstadsdialekt) som hemspråk, medan andra enbart skriver dialekt. Åtta informanter uppger att de talar standardsvenska hemma (några skriver *högsvenska*) åtminstone med ena föräldern. Till de tvåspråkiga räknar jag de som talar svenska och finska hemma och den gruppen består av tre informanter. Två informanter hör till gruppen med annat hemspråk, i det här fallet talar ena spanska med sin pappa medan den andra talar vietnamesiska med hela familjen. Eftersom grupperna med tvåspråkiga och informanter med annat hemspråk är så pass små, kan jag inte säga något om hemspråkets inverkan på just deras svar. I resultatredogörelsen jämför jag enbart hur grupperna med standardsvenska och dialekt har svarat.

Det kan tänkas att mobiliteten har en inverkan eftersom positiva erfarenheter av varieteter och människor på en annan ort sannolikt leder till att de också skulle bedömas positivt. Med mobilitet menar jag huruvida informanterna bott på någon annan ort i sitt liv och/eller om de regelbundet brukar vistas på andra orter i Svenskfinland (till exempel på sommarstuga eller via en hobby). Jag använder mig inte av en kartritningsuppgift, men genom att ta i beaktande var i

Finland informanterna rör sig kan jag bilda mig en uppfattning om hur väl de känner till andra orter. Den språkliga identiteten kan jag diskutera genom att jämföra vilka talprov de anser att mest liknar deras eget sätt att tala och var de placerar in dem. Via det kommer också de underliggande attityderna fram. Efter att ha gått igenom informanternas svar kan jag konstatera att de känner rätt väl till orter i Österbotten och har således antagligen en bra uppfattning om hur varieteterna i området låter. En del har också bott på andra orter, medan tolv av informanterna är födda och uppvuxna i Jakobstad och brukar inte heller regelbundet besöka andra orter. Tretton av informanterna uppger att de antingen bott på en annan ort en tid eller regelbundet besöker andra orter till exempel för idrottsträningar. Platserna som informanterna nämner är Ekenäs, Hangö, Korsholmstrakten, Vasa, Helsingfors, Sibbo, Borgå, Nykarleby, Larsmo, Esse, Socklot, Vörå, Forsby (Pedersöre), Karleby, Pedersöre, Bolivia och Estland. I resultatredovisningen kallar jag informanterna som bott eller ofta rört sig på andra orter för *mobila* och de andra informanterna för *immobila*.

Slutligen analyserar jag också resultaten enligt informanternas socioekonomiska status. De har själva uppgett vad vårdnadshavarna har för utbildning eller yrke och baserat på det har de fått ett socioekonomiskt index (SEI). Till indelningen har jag använt en modifierad version av Statistiska centralbyråns kvalifikationskrav för att passa in på det finländska samhället (Statistiska centralbyrån 2017). Deras fyrgradiga skala har jag anpassat till en tregradig skala så att index 1 (SEI1) innebär minst högre högskoleexamen (ex. tandläkare, advokat, olika slags lärare), SEI2 innebär högst lägre högskoleexamen (ex. sjuksköterska, brandman, sekreterare) och SEI3 innebär högst utbildning på andra stadiet (ex. båtbyggare, undersköterska, student).

3.3.3 Placering av talprov

Svaren på frågorna om vad informanterna skulle kalla varieteten och var de placerar in talaren har jag behandlat på liknande sätt som Leinonen och Henning-Lindblom (2016). Alla unika förslag har fått stå skilda, medan jag har fört ihop benämningar eller orter som kan tolkas som samma sak till samma kategori. Förslag som *jeppis*, *Jakobstad*, *jeppistrakten* har jag räknat som tre belägg för Jakobstad och på samma sätt har jag gjort gällande förslag på benämningar. Hur korrekt de placerar in talarna analyserar jag på samma sätt som Leinonen och Henning-Lindblom (2016:98):

Tabell 2. Geografisk indelning som används vid analysen av geografisk korrekthet.

Ort	Region	Landskap	Landsdel
Borgå	östra Nyland	Nyland	södra Finland
Helsingfors	Helsingforsregionen	Nyland	södra Finland
Jakobstad	norra Österbotten	Österbotten	Österbotten
Vasa	mellersta Österbotten	Österbotten	Österbotten
Åbo	Egentliga Finland	Egentliga Finland	södra Finland ³

När det kommer till hurdana benämningar informanterna använder för varieteterna tar jag hjälp av samma indelning som Leinonen och Henning-Lindblom (ibid.:98) har, nämligen *språkregister*, *svar med Ortsbestämningar*, *svar med språkliga specifikationer* samt *värderande svar*. Informanterna hade också möjlighet att de fria kommenterar om talproven och dessa redogör jag för där det blir aktuellt. Speciellt värderande kommentarer ger en tydlig inblick i hurdan standardspråksnorm som råder hos informanterna.

I resultatredovisningen refererar jag till de som talar på inspelningarna som *talare*.

³ Man kunde tänka sig västra Finland eller sydvästra Finland, men jag går enligt samma som Leinonen & Henning-Lindblom för att kunna jämföra. Ingen problematisk situation uppstår sist och slutligen i analysen.

4 Resultat

I det här avsnittet redogör jag för mina resultat utgående från mina forskningsfrågor. I avsnitt 4.1 redogör jag för resultaten av vilka talprov som anses vara mest standardnära och vilka som anses vara minst standardnära. De diskuteras också utgående från informanternas svar från den första delen av testet (adjektiven). I avsnitt 4.2 redogör jag för resultaten av vilka talprov som anses mest ha en varietet som liknar informanternas egna, samt de som informanterna minst identifierar sig med. Resultaten diskuteras också utgående från svaren av testets första del samt informanternas språkliga bakgrund och eventuella fria kommentarer till talproven. I avsnitt 4.3 redogör jag för resultaten av vilka talprov informanterna tycker låter vackrast och vilka talprov de tycker låter minst vackra. Resultaten jämförs också med de övriga avsnitten samt med svaren från första delen av testet. Samtliga resultat jämförs också med vilken ort informanterna placerat in talarna och vilka benämningar de använt för att beskriva varieteten i talprovet. Med detta försöker jag visa på mönster och korrelationer som jag hittat i min analys.

4.1 Standardbedömning

I analysen av vilka talprov som informanterna upplever som mest och minst standardnära har jag använt mig av liknande metod som Teinler (jfr Teinler 2016:258). I tabell 3 nedan åskådliggörs resultaten för de talprov som ansetts vara mest och minst standardnära.

Tabell 3. Översikt över standardbedömningar (6=standardnära, 1= inte standardnära).

Röst	Typvärde	Median	Medel	Min-Max	Standard- avvikelse	Placering
JsP1	5	5	4,09	1-6	1,31	Österbotten
AbP1	5	4	3,54	1-6	1,59	Österbotten
VaF1	4	4	4,00	2-6	1,13	Österbotten
VaF2	5	4	4,18	2-6	1,26	Österbotten
JsP2	3	3	2,70	1-5	1,19	Österbotten
BoF1	2	3,5	3,50	1-6	1,72	Helsingforsregionen
HfF1	3	3	3,36	1-6	1,47	Nyland
HfF2	3 och 4	3	3,14	1-6	1,36	Nyland

4.1.1 De mest standardnära talproven

Resultaten visar att talproven som informanterna uppfattar som mest standardnära är a) JsP1, b) AbP1, c) VaF1 och d) VaF2. Indelningen baserar sig främst på medeltalet av bedömningarna, men även typvärdet har en stor betydelse. Talprovet AbP1 skulle exempelvis inte passa in bland de mest standardnära baserat på sitt medelvärde, men eftersom typvärdet är 5 anser jag att han platsar in på listan. I tabellen framkommer att ingetdera talprovet har klassificerats som väldigt standardnära (högsta är VaF2 med 4,18 i medeltal). Det som däremot utmärker talproven är att de har höga typvärden i kombination med relativt högt medeltal jämfört med resten av materialet. Leinonen och Henning-Lindblom (2016:95) beskriver JsP1, AbP1, VaF1 och VaF2 som talprov med helsvenskt ordval och med standardspråklig morfologi. På samma lista finns också talprovet HfP1 och medeltalet av informanternas bedömning är högre än för AbP1 (3,65 gentemot 3,54). Typvärdet för HfP1 är däremot endast 3 och typvärdet för AbP1 är 5, vilket tyder på att det är något i HfP1:s sätt att tala som informanterna inte vill klassificera som standardsvenska.

I de följande avsnitten diskuterar jag talproven skilt för sig och redogör för hur informanternas svar från testets två delar korrelerar. Dessutom redogör jag för hur de placerar in talarna geografiskt och hur de beskriver varieteten (vilka benämningar de benämner varieteten med).

a) Talprovet JsP1

Informanterna bedömer detta talprov som mest standardspråkligt om man ser till typvärdet och medianen. Resultaten visar dock att det finns en diskrepans i bedömningen, eftersom medeltalet är 4,09 trots att många har bedömt talprovet med 5. Hemspråket inverkar inte på bedömningen i det här fallet, eftersom såväl informanterna med standardsvenska som hemspråk som informanterna med dialekt som hemspråk svarar nästintill identiskt. Kön spelar däremot in, eftersom kvinnorna ger betydligt högre värde än männen (4,60 respektive 3,69 i medeltal). Informanterna med socioekonomiskt index (SEI) 3 ger betydligt lägre värde för standardsvenska än de andra informanterna. Mobiliteten verkar inte påverka bedömningen av det här talprovet.

Tabell 4 nedan åskådliggör hur informanterna placerat in talaren geografiskt samt vilka benämningar de använder för att beskriva hans sätt att tala.

Tabell 4. Begrepp och placering för JsP1.

Benämningar	Antal	Ort	Antal
Standardsvenska	12	Vet inte	6
Vet inte	7	Österbotten	4
Nyländska	2	Helsingfors	4
Dialekt	1	Vasa	4
Helt ok	1	Pedersöre	3
Österbottniska	1	Åbo	2
Dialekt/Standard	1	Södra Finland	1
		Ekenäs	1

Majoriteten av informanterna använder språkregister som svar (*standardsvenska, dialekt, dialekt/standard*). Nästan hälften av informanterna kallar hans sätt att tala för standardsvenska (eller högsvenska), vilket överensstämmer med skalbedömningen. 7 stycken uppger att de inte vet vad de ska kalla det, vilket kan tyda på att det är något i talprovet som gör att de varken vill kalla det för standardsvenska eller för någon slags dialekt. Några informanter är inne på samma linje men använder andra strategier för att lösa det. En kallar det helt enkelt för *dialekt* utan att specificera desto mer, en kallar det för *dialekt/standard* och en har ett värderande svar (*helt ok*). Det sistnämnda kunde stå inom parentes eftersom det är osäkert om *helt ok* kan tolkas som ett seriöst svar på frågan *Vad skulle du kalla den sortens svenska som personen talar?*. Tre informanter har svar med Ortsbestämningar, nämligen *nyländska* och *österbottniska*. Detta kan tyda på att informanterna (åtminstone implicit) har en regional standard i åtanke (ur ett finlandssvenskt perspektiv, regional dialekt enligt Teinler (2016:18)).

Placeringen av talaren hänger delvist ihop med benämningarna de använt för varieteten. Sex av informanterna uppger att de inte vet varifrån han kommer, vilket kan räknas som en av indikationerna på en standardnära varietet. De flesta gissar på orter, även om ingen av informanterna placerar in honom på rätt ort. Fyra informanter placerar in honom i rätt landskap (sammanlagt elva om man tar med de som gissade på orter också) och tre i rätt region (Pedersöre kan räknas till Jakobstadsnejden). Överlag är det rätt spridda svar, vilket också kan indikera en standardnära varietet.

I tabellen nedan åskådliggörs de adjektiv som informanterna gett högst index för gällande detta talprov. Tanken var att jag skulle ta med de fyra som fått högst värde, men i det här fallet har *självssäker* och *trevlig* fått samma värde och därför tar jag med båda.

Tabell 5. Adjektiv med högst värden för JsP1.

JsP1	Ordentlig	Intelligent	Pålitlig	Självssäker	Trevlig
Typvärde	4	5	5	5	5
Median	4	4	4	4	4
Medeltal	4,42	4,21	4,21	4,13	4,13
Min	2	2	1	1	2
Max	6	6	6	6	5

Dessa adjektiv är sorterade enligt medeltal, men som det framkommer har de alla högt typvärde. Adjektiven *ordentlig*, *intelligent*, *pålitlig* och *självssäker* är sådana som i tidigare undersökningar mer förknippats med standardvarieteter, medan *trevlig* mera kunde förknippas med en mer dialektal varietet (Kristiansen 2009:187ff.). I de fria kommentarerna framkommer det att han låter uttråkad, äldre, vetande och smart.

Sammanfattningsvis finns det flera aspekter i resultaten som pekar på en standardnära varietet. Talprovet får högt värde för hur standardnära det låter, informanterna kallar i hög grad varieteten för standardsvenska och de har svårt att placera in talaren. Dessutom får de adjektiv som ofta kopplas ihop med standardvarieteter (i masktest) högre värden än de andra adjektiven. Flera av informanterna placerar in talaren någonstans i Österbotten, vilket antyder att det skulle vara fråga om en regional standardvarietet.

b) Talprovet AbP1

Talaren från Åbo får inte utmärkande högt medeltal på frågan hur standardnära det låter, men däremot är typvärdet högt. Det tyder på att många av informanterna gett honom värdet fem och resten har varit spridda på låga värden. En analys av hur hemspråket påverkar uppvisar en intressant sak. Det är främst informanterna med dialektal bakgrund som inte anser att det är standardnära, medan de som uppgett standardsvenska ger rätt höga värden för talprovet. Det i sin tur ger en bild av att de med dialektal bakgrund har en annan syn på vad den standardspråkliga normen är. Informanterna med standardsvenska som hemspråk ger också ett betydligt högre värde för hur nära det egna sättet att tala den här varieteten är jämfört med de

andra hemspråksgrupperna. Det tyder på att för en del av informanterna är denna varietet nära deras standardspråksnorm, medan det för exempelvis dialektgruppen inte alls är det. De kvinnliga informanterna ger också betydligt högre medelvärde än männen (4,45 respektive 3,77). Den mobila gruppen ger också högre en de immobila, medan informanterna med SEI 1 och 2 ger högre än informanterna med SEI 3.

Tabell 6. Benämningar och placering för AbP1.

Benämningar	Antal	Ort	Antal
Standardsvenska	12	Vet inte	5
Vet inte	5	Åbotrakten	4
Jeppisdialekt	3	Vasa/Korsholm	3
Vasadialekt	1	Jakobstad	3
Återhållsam österbottniska	1	Helsingfors	3
Åbodialekt	1	Södra Finland	2
Larsmodialekt	1	Larsmo	2
Grumligt	1	Österbotten	2
		Karleby	1

I tabellen ovan åskådliggörs hur informanterna placerar in AbP1 geografiskt och vilka benämningar de använder för att beskriva varieteten. Ungefär hälften använder språkregisterstrategin och kallar varieteten för *standardsvenska*, medan fem informanter uppger att de inte vet vad de ska kalla det. Resten föreslår dialekter med olika Ortsbestämningar, förutom som har värderande svar, grumligt, och en som har ett svar med språklig specifikation, *återhållsam österbottniska*. Det sistnämnda är det enda svaret som skulle antyda en regional standard, *återhållsam österbottniska*. Detta kan tolkas som att det, åtminstone för de som angett att det är standardsvenska, närmar sig den standardnorm som informanterna i denna undersökning har.

Fyra av informanterna placerar in talaren på rätt ort och ytterligare fem placerar in honom någonstans i södra Finland. Resten av informanterna föreslår Österbotten eller vet inte var han ska placeras in. Det är en ganska stor spridning på hur informanterna vill placera talaren och det indikerar en standardnära varietet, vilket backas upp av att många också kallar det för standardsvenska. I den geografiska placeringen använder informanterna specifika orter högre grad än landskap eller regioner.

Tabell 7. Adjektiv med högst värden för AbP1.

AbP1	Trevlig	Själsäker	Intelligent	Pålitlig
Typvärde	4	3	3 och 4	3 och 4
Median	4	4	4	4
Medeltal	4,29	4,08	3,79	3,79
Min	3	2	2	1
Max	6	6	6	6

När det kommer till adjektiven som fått högst värden är det samma som för JsP1, även om medeltalen och typvärden är lägre. Han anses däremot låta *trevlig* i högre grad än JsP1. I jämförelse med vilka värden de andra adjektiven fått för AbP1 är det *trevlig*, *själsäker*, *intelligent* och *pålitlig* som fått högst värden. Liksom i föregående fall följer *själsäker* och *intelligent* mönstret för vad som tidigare konstaterats höra ihop med standardvarieteter, medan *trevlig* troligtvis kan påverkas av hur hans röstkvalitet, prosodi, ordval med mera. Adjektivet *pålitlig* kan dels tänkas passa ihop med någon som låter ordentlig och klok, men samtidigt också med någon som låter varm och som man identifierar sig med. Därför är det i det här skedet svårt att säga om det adjektivet kan korrelera med någon viss varietet.

Sammanfattningsvis uppfattas det här talprovet som standardnära av de flesta, speciellt de som uppgett standardsvenska som hemspråk. De känner också igen sig i det här sättet att tala, medan dialekttalarna inte anser att detta är standardsvenska. Det verkar således finnas en skillnad i hur de upplever standardnormen. Informanterna hade svårare att placera in den här talaren, vilket kan tyda på en mer neutral standardvarietet. Också adjektiven backar upp detta till viss del, även om det finns fenomen som bör diskuteras i ljuset av hela resultatredovisningen.

c) Talprovet VaF1

Det här talprovet har det jämnaste resultatet vad gäller typvärde, median och medeltal. Det är det enda talprovet som har ett typvärde på 4 som är med på listan av de talprov som bedöms som mest standardnära, men eftersom medeltalet också är 4,0 kommer det in på listan. Standardavvikelsen är också minst för bedömningen av detta talprov. Eftersom det inte är så stora skillnader i hur informanterna svarat varken i materialet som helhet eller baserat på hemspråk eller mobilitet tyder det på att denna varietet närmar sig en gemensam standardspråksnorm. Återigen ger de kvinnliga informanterna högre värde för

standardbedömningen, medan informanterna med SEI 2 ger betydligt högre än informanterna med SEI 1 och 3 (4,67 respektive 4 och 3,78).

Tabell 8. Benämningar och placering för VaF1

Benämningar	Antal	Ort	Antal
Standardsvenska	12	Vasa	7
Vet inte	6	Vet inte	5
Österbottniska	2	Nyland/ Södra Finland	3
Dialekt/högsvenska	1	Pedersöre	3
Snabbt	1	Österbotten	2
Nyländska	1	Jakobstad	2
Stadi	1	Pargas	1
Dialekt	1	Karleby	1
		Åbo	1

I tabellen ovan åskådliggörs hurdana benämningar informanterna använder för att beskriva varieteten i talprovet VaF1, samt hur de placerar in talaren geografiskt. Återigen kallar nästan hälften av informanterna varieteten för *standardsvenska*. Det innebär att majoriteten använder benämningar från språkregister, eftersom en informant säger att varieteten i talprovet är *dialekt/högsvenska* och en kallar varieteten för *dialekt*. Tre av informanterna använder benämningar med Ortsbestämningar: två kallar det *österbottniska* och en *nyländska*. Sex av informanterna uppger att de inte vet vad de ska kalla det och två har värderande benämningar, *snabbt* och *stadi*. Man kan diskutera huruvida *stadi* ska räknas som en benämning med Ortsbestämning eller som värderande benämningar. Om det skulle vara exempelvis *stadidialekt* eller *stadislang* skulle jag eventuellt kunna tänka mig att klassificera det som Ortsbestämning (även om det heller inte är helt entydigt), men när det helt enkelt kallas *stadi* verkar det mer som en benämning som innehåller en värdering och en uppfattning om en social stil, snarare än ett förled för att förklara var varieteten talas.

Sju av informanterna placerar korrekt in talaren i Vasa och de flesta andra placerar också in henne någonstans i Österbotten. Majoriteten gissar på orter, medan fem informanter gissar på regioner/landskap och fem informanter vet inte varifrån hon är. Liksom i fallet med JsP1 tyder benämningarna och den geografiska placeringen på att informanterna upplever det som en form av standardsvenska. Dessutom indikerar den jämna bedömningen på att det är en varietet som liknar gruppens kollektiva standardspråksnorm. De flesta placerar in henne i Österbotten, vilket också tyder på att det kan vara en regional standard det är fråga om.

Tabell 9. Adjektiv med högst värden för VaF1.

VaF1	Trevlig	Ordentlig	Pålitlig	Intelligent
Typvärde	5	4	4 och 5	5
Median	4,5	4	4	4
Medeltal	4,32	4,23	4	3,91
Min	1	1	1	1
Max	6	6	6	5

I tabellen ovan framkommer att de adjektiv som bedöms med högst värden gällande varieteten i talprovet är *trevlig*, *ordentlig*, *pålitlig* och *intelligent*. Såväl medeltalen som typvärden är relativt höga, speciellt i jämförelse med de övriga adjektiven för samma talprov. *Intelligent* får lägst medeltal, men har ett högt typvärde. Bedömningen varierar mellan 1 och 5, vilket betyder att flest informanter har bedömt med 5, medan resten har använt olika av de lägre värdena. Adjektiven med högst värden är de samma som för föregående talprov, vilket tyder på att det finns ett samband mellan vad informanterna anser är standardnära varieteter och hur de upplever dem.

Sammanfattningsvis uppfattas det här talprovet som standardnära av de flesta och det finns inga stora skillnader i hur informanterna bedömer det. Det finns heller inga stora skillnader baserat på hemspråket eller mobiliteten, medan kön och SEI påverkar bedömningen. Det är lite svårare att placera in talprovet och allt detta tyder på att det är en varietet som är nära informanternas standardnorm.

d) Talprovet VaF2

Medeltalet av bedömningen av hur standardnära varieteterna är högst för det här talprovet. Typvärdet är också i högre ändan och standardavvikelsen med de lägre. Ingen av informanterna tycker att det absolut inte är standardsvenska, eftersom minimivärdet är 2. Typvärdet 5 och medeltalet 4,18 tyder på att informanterna bedömt med många femmor och fyror, vilket i sin tur indikerar att informanterna är tämligen överens om att det är en standardnära varietet. Informanterna med standardsvenska som hemspråk är de som är mest kritiska till om det är standardsvenska och de tycker också minst att det låter som hur de själva talar. Detta talar i sin tur emot att det skulle vara fråga om en standardvarietet. De kvinnliga informanterna och informanterna med SEI 2 är de som ger högst värden på standardbedömningen.

Tabell 10. Benämningar och placering för VaF2.

Benämningar	Antal	Ort	Antal
Standardsvenska	14	Vasa (trakten)	8
Vet inte	6	Vet inte	5
Fint	1	Helsingfors	4
Stadsdialekt	1	Södra Finland	3
Vasadialekt	1	Jeppis	2
Dialekt	1	Österbotten	1
Närpesdialekt	1	Närpes	1
		Pedersöre	1

I tabellen ovan framkommer att majoriteten kallar varieteten för *standardsvenska*. Detta betyder också att majoriteten använder språkregister i sina svar. Återigen är det en del som inte vet vad de ska kalla det, vilket kan betyda att de antingen faktiskt inte vet eller att de inte orkar svara. Dessa två frågor kom i testets andra del och det kan tänkas att en del informanter inte orkade koncentrera sig tillräckligt länge. Benämningen *Närpesdialekt* är troligtvis inte relevant, samma gäller placeringen av talaren i Närpes. Det finns också ett värderande svar, *fint*. Också det backar upp en tanke om standardspråksnormen som en social stil eller ett ideal.

Majoriteten av informanterna placerar in talaren i Österbotten och många gissar helt korrekt på ortnivå. Sju informanter placerar in henne i Helsingfors eller södra Finland. Svaren indikerar också att informanterna upplever det som en standardnära varietet, antingen en regional sådan eller en som mer liknar en standardspråksideologi baserat på sociala aspekter (se till exempel Teinler 2016:24).

Tabell 11. Adjektiv med högst värden för VaF2.

VaF2	Pålitlig	Själsäker	Trevlig	Intelligent	Ordentlig
Typvärde	5	4	5	3	4
Median	4	4	4	4	4
Medeltal	4,13	4,13	4	3,96	3,96
Min	2	2	2	2	2
Max	6	6	6	6	5

Även för detta talprov är det de samma adjektiven som får högst värden. Värt att notera är att ingen av informanterna har bedömt någotdera adjektivet med värdet 1. *Intelligent* och *ordentlig* har samma medeltal, men *intelligent* har typvärdet 3, vilket indikerar att det i det här fallet inte helt korrelerar med ett standardnära talprov. Det verkar dock som att informanterna gett relativt höga värden eftersom medeltalet nästan är 4.

Sammanfattningsvis indikerar resultaten att informanterna anser att det är en standardnära varietet. Gruppen med standardsvenska som hemspråk håller inte helt med om det, och där kan man fråga sig om det handlar om att deras bild av den standardsvenska normen är baserad på hur de själva upplever att de talar eller om de jämför med ett annat, mer allmängiltigt ideal. Beroende på vilkendera synen som gäller kan det indikera att varieteten i talprovet är en mer regional variant eller liknar en mer allmängiltig norm.

4.1.2 De minst standardnära talproven

De fyra talprov som informanterna bedömer som minst standardnära (tabell 3 ovan) är a) JsP2, b) BoF1, c) HfF1 och d) HfF2. JsP2 har lägst medeltal av alla talproven (2,70), medan BoF1 har det lägsta typvärdet (2). Leinonen och Henning-Lindblom (2016:96) klassificerar BoF1, HfF1 och HfF2 som talprov med standardspråklig morfologi med inslag av dialekt, slang, finlandismer eller kodväxling. JsP2 klassificeras på samma sätt som de ovan nämnda, men med lokal fonologi/morfologi. Talprovets gemensamma nämnare är således att de bryter mot ett helsvenskt ordval. Det finns ytterligare ett talprov som också hade samma inslag, nämligen BoP1. I standardbedömningen får han ändå typvärdet 3 och ett medeltal på 3,67 och finns därför inte med på den här listan.

När det kommer till medeltalet är det nästan ingen skillnad mellan talproven BoF1 och AbP1, som fanns på listan över de mest standardnära, men däremot är det en stor skillnad i typvärdena. De två talproven har också störst standardavvikelse, vilket tyder på att informanterna är oense om huruvida det är standardsvenska eller inte. Det indikerar att informanterna har olika uppfattning om vad som kan klassificeras som standardsvenska och att de har lite olika standardspråksnorm. Här kan konstateras att samtliga talprov som bedömts som mest standardnära har helsvenska ordval, medan samtliga talprov som bedömts som minst standardspråkliga innehåller inslag av dialekt, slang, finlandismer eller kodväxling. Från det kan man dra slutsatsen att informanterna upplever att standardsvenska bör vara helsvenska och med avsaknad av lokal fonologi/morfologi.

I de följande avsnitten diskuterar jag talproven skilt för sig och redogör för hur informanternas svar från testets två delar korrelerar. Dessutom redogör jag för hur de placerar in talarna geografiskt och hur de beskriver varieteten (vilka benämningar de använder för varieteten).

a) Talprovet JsP2

I hela materialet är detta talprov det som fått lägst värde på hur standardnära informanterna upplever att det låter. Talprovet har visserligen ett typvärde och median på 3 i bedömningen, vilket tyder på att många har gett just värdet 3. Eftersom medeltalet är 2,70 tyder det på att många informanter också har gett värdet 1 och 2. Standardavvikelsen är också med den lägre jämfört med de andra talproven. Hemspråket spelar ingen stor roll för bedömningen av JsP2 och inte heller kön eller mobilitet. Den socioekonomiska statusen ger däremot upphov till skillnader, eftersom informanterna med SEI 1 och 2 ger mycket lägre värden än informanterna med SEI 3.

Tabell 12. Benämningar och placering för JsP2.

Benämningar	Antal	Ort	Antal
Dialekt	8	Österbotten	9
Vet inte	4	Pedersöre	5
Österbottniska	3	Nykarleby/ Jeppo	4
Jeppisdialekt	2	Vet inte	2
Finlandssvenska	2	Jakobstad	2
Lite dialekt	2	Jakobstad/Pedersöre	1
Lugnt	1	Vasa	1
Finlandssvenska och dialekt	1	Helsingfors	1
Förfining av dialekt	1		
Pedersöredialekt	1		

I tabellen ovan framkommer det tydligt att informanterna anser att varieteten i talprovet är någon form av dialekt. Det är rätt blandat mellan benämningar från språkregister och benämningar med Ortsbestämningar. Här har också färre informanter svarat att de inte vet, vilket indikerar att ett mer dialektalt talprov (som dessutom råkar komma från den egna orten) är lättare att ta ställning till än mer standardspråkliga. Ingen informant kallar varieteten i talprovet för *standardsvenska* eller *högsvenska* som varit vanligast hittills. Två av informanterna kallar däremot varieteten för *finlandssvenska* och en kallar den för *finlandssvenska och dialekt*. Det kan i sin tur tolkas som att de informanterna uppfattar att finlandssvenska och standardsvenska är olika saker. Standardsvenska skulle då stå för en ideologi eller en norm och finlandssvenska för en varietet som kan innehålla lokala markörer men ändå inte är en helt genuin dialekt. Det finns också speciellt en värderande benämning som hör ihop med detta, nämligen *förfining av dialekt*.

Nästan alla informanter är överens om att talaren kommer från Österbotten. Endast en svarar Helsingfors och två svarar att de inte vet. Majoriteten gissar också på en specifik ort, men det är endast tre som gissar rätt på ortnivå. Fler informanter gissar på grannkommunen Pedersöre än på Jakobstad. Talprovet innehåller en mer lokal fonologi och dialektala uttryck än de andra talproven från Jakobstad och de dialektala inslagen bidrar troligen till att fler vill placera in talaren i landsbygdskommunen än i den egna staden (se till exempel Nyman 2015:48-51).

Tabell 13. Adjektiv med högst värden för JsP2.

JsP2	Trevlig	Pålitlig	Självssäker	Cool
Typvärde	4	2 och 3	3	4
Median	4	3,5	3	4
Medeltal	3,88	3,58	3,58	3,5
Min	2	1	1	1
Max	6	6	6	5

Vad gäller bedömningen av talprovet gällande adjektiven, framkommer det att *trevlig*, *pålitlig* och *självssäker* också får höga värden här, liksom hos de talprov som bedömts som mer standardspråkliga. *Intelligent* kommer dock inte speciellt högt upp för JsP2, medan *cool* för första gången steg högt upp på listan. Ser man till typvärdet är det främst *trevlig* och *cool* som karakteriserar JsP2. Det finns således en liten skillnad i hur informanterna uppfattar talaren baserat på hans sätt att tala och det finns skäl att återkomma till detta och diskutera resultatet i ljuset av hur de andra talproven i denna kategori bedömts.

b) Talprovet BoF1

Medeltalet av informanternas bedömning av huruvida det här talprovet är standardsvenskt, är relativt högt för att vara i den här kategorin. Typvärdet är dock 2, vilket betyder att flest informanter gett värdet 2. Standardavvikelsen är högst för det här talprovet och det innebär att informanterna varit oense i sina bedömningar. Även medeltalet är en indikation på detta. På samma sätt som för AbP1 är det främst de med dialekt som hemspråk som inte anser att det är standardsvenska. De övriga hemspråksgруппerna har medeltal på över 4, medan dialektgruppens medeltal är 2,92. Återigen finns det en indikation på att informanterna med dialekt som hemspråk har en annan bild av vad som kan räknas som standardspråk. Resultaten visar också att de kvinnliga informanterna i betydligt högre grad anser att det är standardsvenska som talas i talprovet. De ger medeltalet 4,36 medan männen ger 2,77. Också

SEI ger upphov till skillnader och framför allt mellan hur informanterna med SEI 2 och 3 svarar. De med SEI 2 ger igen högre värde än de med SEI 3, medan informanterna med SEI 1 är ungefär mitt emellan i bedömningen.

Tabell 14. Benämningar och placering för BoF1.

Benämningar	Antal	Ort	Antal
Standardsvenska	9	Södra Finland	4
Vet inte	6	Vet inte	4
Dialekt	3	Helsingfors	4
Nyländska (inslag av finska)	2	Vasa	3
Coolt	1	Borgå	2
Vasadialekt	1	Jakobstad	2
Åbodialekt	1	Vanda	1
Kokkolahögsvenska	1	Nykarleby	1
Helsingforssvenska	1	Nyland	1
		Vasa, Helsingfors	1
		Karleby	1
		Pedersöre	1

Tabellen ovan visar att ungefär hälften använder svar ur språkregister, men jämfört med de andra talproven är det färre som kallar varieteten i talprovet för standardsvenska. Några kallar varieteten för dialekt medan andra informanter ger benämningar med Ortsbestämningar. Två informanter påpekar också att det finns inslag av finska och en värderar talprovet genom att svara *coolt*. Svaren hänger rätt väl ihop med vad informanterna gett för värde, eftersom många tyckte att talprovet är relativt standardnära medan många också var osäkra.

Vad gäller placeringen av talaren geografiskt finns det ganska stora skillnader i hur informanterna svarar. Gemensamt är att majoriteten placerar in henne någonstans i södra Finland och ganska specifikt Nyland och Helsingforsregionen. Två av informanterna placerar in talaren på korrekt ort. Endast fem av informanterna placerar in henne nära den egna orten, vilket tyder på att de inte känner igen sig själva i det här sättet att tala. En informant har placerat henne i Karleby och kallar varieteten för *kokkolahögsvenska*. Svaret är intressant eftersom Karleby förvisso ligger relativt nära Jakobstad, men har en stark majoritet finskspråkiga invånare medan majoriteten har svenska som modersmål i Jakobstad. Leinonen och Henning-Lindblom (2016:99-100) spekulerar att informanterna oftare gissar på någon ort nära den egna, vilket kan göra att den här informanten gissade på en ort nära Jakobstad där det är vanligare att ta intryck av finskan eftersom finskan är mycket mer närvarande i vardagen.

Tabell 15. Adjektiv med högst värden för BoF1.

BoF1	Själsäker	Trevlig	Pålitlig	Ordentlig	Varm	Intelligent
Typvärde	5	5	5	5	4 och 5	3
Median	5	5	5	4	4	4
Medeltal	4,43	4,39	4,17	3,75	3,75	3,75
Min	1	1	1	1	1	1
Max	6	6	6	6	6	6

I den här listan ryms sex av de åtta adjektiven. Jag väljer att ta med alla eftersom de tre sista har samma medeltal och samtliga på denna lista skiljer sig från de två med lägst medeltal. Återigen ryms samma adjektiv med på listan (*själsäker*, *trevlig*, *pålitlig*, *ordentlig*, *intelligent*), medan *varm* för första gången finns med. Samtliga adjektiv har typvärdet 5 (*varm* har också typvärdet 4), förutom *intelligent* som har typvärdet 3. Det innebär att jag rankar det lägre än de övriga, eftersom flest informanter har gett ett lägre värde för det attributet än för de andra i tabellen. Därför har jag också markerat det med parentes. *Varm*, liksom *cool* gällande JsP2, är ett av de adjektiv som enligt Kristiansen (2009:187ff.) karakteriserar mindre standardnära varieteter. Detta korrelerar med informanternas explicita svar att det inte helt entydigt kan tolkas som standardsvenska.

Sammanfattningsvis indikerar informanternas svar att de är oense om huruvida det är standard eller inte. Enligt värdena de ger på frågan anser de att varieteten i talprovet inte är en standardvarietet, men när det kommer till benämningarna väljer många ändå att kalla varieteten standardsvenska. Speciellt informanterna med dialekt som hemspråk är kritiska till att det är en standardnära varietet. Informanterna kunde relativt enkelt placera talaren i rätt region och de använder Ortsbenämningar i benämningarna för att backa upp att det inte är standardsvenska.

c) Talprovet HfF1

Resultaten visar att bedömningen av det här talprovet är på lägre sidan av skalan. Flest informanter ger värdet 3 och medeltalet 3,36. Standardavvikelsen är lite högre än hos de flesta andra talproven, vilket tyder på att det finns skillnader i hur informanterna bedömer talprovet. Dialekt- och standardgruppen ger ungefär samma värde i standardbedömningen, men de kvinnliga informanterna ger högre värde än de manliga. Också informanterna med SEI 1 och 2 ger högre än informanterna med SEI 3.

Tabell 16. Benämningar och placering för HfF1.

Benämningar	Antal	Ort	Antal
Vet inte	7	Vet inte	7
Standardsvenska	6	Helsingfors	6
Dialekt	3	Södra Finland	2
Hesadialekt/stadi	2	Ekenäs	2
Finlandssvenska med finska ord	2	Jakobstad	2
Bra	1	Vasa	2
Nyländska	1	Åbo	1
Åbodialekt	1	Borgå	1
Ekenäsiska	1	Oravais	1
Slang	1	Larsmo	1

Tabellen visar att informanterna har varit mest osäkra vad de ska kalla det här talprovet. Ganska liten del kallar det för *standardsvenska* och få använder benämningar med Ortsbestämningar. Två svarar med språkliga specifikationer då de poängterar att det är *finlandssvenska med finska ord*. En informant kallar det för *slang* och tre informanter värderar varieteten då de kallar den för *hesadialekt/stadi* respektive *bra*. Liksom i fallet med VaF1 tolkar jag *stadi* som en värdering av en varietet i koppling till en social stil snarare än en Ortsbestämning. Variationen av benämningarna korrelerar med att informanterna inte i speciellt hög grad anser att det är standardsvenska i talprovet. Några belägg finns det däremot för att det skulle kunna vara fråga om en regional standard, eftersom det finns svar som *nyländska*, *hesadialekt*, *finlandssvenska (med finska ord)*, *ekenäsiska* och *Åbodialekt*. Det skulle i så fall vara en varietet som talas i södra delen av landet.

Informanterna har också svårare att placera in den här talaren geografiskt. De som gissar på en Ort placerar dock till stor del in henne i just Helsingfors eller södra Finland. Informanterna uppfattar således något i hennes varietet som gör att de placerar in henne korrekt och att några dessutom kallar språket för *hesadialekt*. Det verkar som att informanterna med dialekt och standardsvenska som bakgrund explicit eller implicit inte anser att den varieteten kan gälla som standardnorm, medan de tvåspråkiga och de med annat hemspråk i högre grad anser det.

Tabell 17. Adjektiv med högst värden för HfF1.

HfF1	Själsäker	Pålitlig	Trevlig	Cool
Typvärde	4	3	3	2, 3 och 4
Median	3,5	3	3	3
Medeltal	3,38	3,25	3,08	3,04
Min	1	1	1	1
Max	6	6	6	6

Det som mest står ut i tabellen ovan är att inget adjektiv har fått ett speciellt högt medeltal. Högsta typvärdet är 4 (*själsäker*), medan de andra har typvärdet 3 (förutom *cool* som har typvärdena 2, 3 och 4). Också för detta talprov är det de samma adjektiven som kommer högst upp på listan och liksom för JsP2 anser informanterna att hon också låter *cool* i högre grad än de resterande adjektiven. Också detta tyder på att de implicita attityderna indikerar en varietet som informanterna inte vill klassificera som standardnära, något strider mot deras standardspråkliga norm.

Sammanfattningsvis finns det vissa skillnader i hur informanterna svarar, främst beroende på kön och socioekonomisk status. De är ändå tämligen överens om att det inte är en helt standardspråklig varietet. Något i hennes sätt att tala gör att de ganska lätt kan placera in henne i rätt region och det märks också i benämningarna som de föreslår. Informanterna uppmärksammar också att det finns inslag av finska i talprovet och det verkar göra att åtminstone en del av informanterna genast drar ner på bedömningen.

d) HfF2

Också det sista talprovet på listan kommer från Helsingfors. Talprovet har det näst lägsta medeltalet i bedömningen av hur standardnära det är (3,14) och flest informanter har bedömt det med värdet 3. Hemspråket spelar en roll i bedömningen och denna gång är det informanterna med standardsvenska som hemspråk som ger lägst medeltal (2,60), medan informanterna med dialekt som hemspråk ger ett lite högre medeltal (3,08). Det finns också en liten skillnad mellan hur männen och kvinnorna svarar, men största skillnaden beror på den socioekonomiska statusen. Informanterna med SEI 3 ger medelvärdet 2,00 medan informanterna med SEI 1 och 2 ger medelvärdena 3,60 respektive 3,67.

Tabell 18. Benämningar och placering för HfF2.

Benämningar	Antal	Ort	Antal
Standardsvenska	8	Nyland/Södra Finland	5
Vet inte	5	Vet inte	4
Dialekt	3	Vasa	4
Nyländska	2	Jakobstad	3
Österbottniska (dialekt)	2	Österbotten	2
Stadi	2	Åbo	2
Jakobstadsdialekt	1	Ekenästrakten	1
Finlandssvenska med finska ord	1	Ort med överlägsen finskspråkig majoritet	1
		Tammerfors	1
		Helsingfors	1
		Larsmo	1

Valet av benämningar följer samma mönster som för HfF1. En stor del av informanterna kallar varieteten i talprovet för *standardsvenska*, medan många använder *dialekt* som benämningar eller som efterled tillsammans med en Ortsbestämning. Två informanter använder den värderande benämningen *stadi* och en informant pekar ut att det innehåller finska ord. Hen kallar också varieteten för *finlandssvenska* istället för *standardsvenska*, vilket indikerar att det finns en skillnad på de två benämningarna (jämför avsnittet om JsP2).

Den här talaren placeras däremot inte lika tydligt in i Helsingforsregionen som HfF1, utan många informanter placerar in henne någonstans i Österbotten. En av informanterna svarar att det är Tammerfors och en informant är inne på samma linje med svaret *ort med överlägsen finskspråkig majoritet*. Uttalet och kodväxlingen i talprovet påverkar därmed informanternas uppfattning (trots det är det många som gissar på Österbotten). Här verkar det som att osäkerheten gör att informanterna väljer den egna regionen eller svarar att de inte vet (Leinonen & Henning-Lindblom 2016:100).

Tabell 19. Adjektiv med högst värden för HfF2.

HfF2	Trevlig	Självsäker	Pålitlig	Varm
Typvärde	4	4	4	3 och 4
Median	4	4	4	4
Medeltal	4,13	3,79	3,71	3,71
Min	2	1	2	2
Max	6	5	6	6

I tabellen ovan framkommer det som de tidigare resultaten också visat, nämligen att *trevlig*, *självssäker* och *pålitlig* återigen är de attribut som får högst värden. Liksom för BoF1 kommer också *varm* med på listan. Det finns således en tendens till att koppla ihop attributen *cool* och *varm* med talproven som har lägre värde på standardbedömningen, något jag återkommer till i den sammanfattande diskussionen

Sammanfattningsvis finns det en skillnad i hur informanterna bedömer varieteten beroende på deras hemspråk. Många kallar det för *standardsvenska* men många kallar också varieteten för någon form av dialekt. Informanterna hade svårare att placera in talaren i rätt region och det var ganska delat mellan södra Finland och Österbotten. Attributen som karakteriserar talaren följer samma mönster som för de andra talproven som bedöms som minst standardnära.

4.1.3 Sammanfattning av standardbedömning

Resultaten visar att det finns vissa mönster vad informanterna anser att är standardnära varieteter. Det framkommer ganska tydligt vilka fyra talprov de anser att är mest standardspråkliga, nämligen JsP1, AbP1, VaF1 och VaF2. Av dem är det främst AbP1 som informanterna är oense om och där spelar hemspråk, kön och socioekonomisk status en roll. Samma gäller de minst standardnära talproven BoF1, HfF1 och HfF2. Informanterna med dialekt som hemspråk ger oftare lägre värde för talprov som kommer från södra Finland och informanterna med standardsvenska som hemspråk håller med i vissa fall. De som har dialekt som hemspråk kan tänkas identifiera sig starkare med orten och det i sin tur kan göra att de värderar varieteter från södra Finland baserat på explicita och eller implicita värderingar (jämför till exempel Nyman 2015:67-68). Mobiliteten påverkar inte bedömningen, men de kvinnliga informanterna och informanterna med SEI 2 ger konsekvent högre värden på standardbedömningen (förutom för talprovet JsP2). En intressant aspekt är att samtliga standardnära talprov i hög grad placeras in någonstans i Österbotten. Det kan bero på att informanterna oftare gissar på områden nära den egna orten om de inte vet, eller att deras standardspråksnorm inte får innehålla drag som avslöjar att talaren kommer från södra Finland.

Gällande adjektiven och hur de korrelerar med standardbedömningen kan ett visst mönster skönjas. För det första kan jag konstateras är att adjektiven *trevlig*, *pålitlig* och *självssäker* fick högst värden för alla talprov, oberoende om de bedömdes som standardspråkliga eller inte. Det

innebär att det troligtvis inte finns någon betydande koppling mellan dem och hur informanterna upplever varieteterna. Det finns skillnader i hur höga värden informanterna ger för adjektiven för de olika talproven, men för att kunna påvisa en verklig korrelation behövs betydligt fler informanter och en statistisk analys av materialet. Resultaten visar också att vid fortsatt forskning borde adjektiven bytas ut, eftersom den här adjektivkombinationen inte verkar ge upphov till signifikanta skillnader. För det andra kan jag konstatera att *intelligent* alltid fanns med bland de adjektiv som fick högst värden när det gäller de talprov som bedömdes som standardspråkliga. Däremot fanns det aldrig ⁴ med bland de adjektiv som fick högst värden när det kommer till talproven som bedömdes som minst standardspråkliga. Det indikerar att det kan finnas en koppling mellan att de som talar standardsvenska uppfattas som intelligenta, vilket också Kristiansen (2009:187ff.) kom fram till. Vidare indikerar det att det finns en social aspekt kopplad till standardspråksnormen hos informanterna. För det tredje kan jag konstatera att adjektiven *varm* och *cool* kom högt upp på listan för talproven som bedömdes som minst standardspråkliga, medan de aldrig förekom högt på listan för de talprov som bedömdes som standardspråkliga. Även detta indikerar att det finns en koppling mellan varieteterna och hur de uppfattas av informanterna (Kristiansen 2009:187ff.).

4.2 Språklig identitet

I tabellen nedan åskådliggörs vilka talprov informanterna identifierar sig mest och minst med när det kommer till sätt att tala. Frågan som ställdes var *Hur mycket liknar det här ditt eget sätt att tala (i någon eller i flera situationer)?* Värdet 1 indikerar att det inte alls liknar, värdet 6 att det liknar mycket. Informanterna kunde också svara att de inte vet. I de följande avsnitten redogör jag för resultaten som framkommer i tabellen samt jämför dem med informanternas hemspråk.

⁴ Förutom för BoF1 där typvärdet ändå gör att jag kunde ta bort det från listan.

Tabell 20. Översikt över hur informanterna identifierar sig med varieteterna (6= liknar mycket, 1=liknar inte alls).

Röst	Typvärde	Median	Medel	Min-Max	Standard- avvikelse	Placering
JsP2	3	4	4,22	2-6	1,28	Österbotten
JsF1	5	4	3,68	1-5	1,32	Österbotten
JsF2	4	4	4,04	1-6	1,22	Österbotten
BoF1	2	2	2,21	1-5	1,02	Helsingforsregionen
HfF1	2	2	2	1-4	0,85	Nyland
HfF2	2	2	2,65	1-5	1,06	Nyland
HfP1	3	3	2,61	1-4	0,89	Nyland

4.2.1 De mest liknande talproven

De talprov som informanterna identifierar sig mest med är samtliga av talare från Jakobstad. I det här fallet är det tre talprov som sticker ut mest, a) JsP2, b) JsF1 och c) JsF2. Det fjärde talprovet från Jakobstad (JsP1) hör till listan av mest standardspråkliga och således är det inte förvånande att det inte kom med här. Till näst går jag igenom dessa talprov skilt för sig.

a) Talprovet JsP2

Medeltalet av hur mycket talprovet liknar informanternas sätt att tala är det högsta för alla talprov. Typvärdet är lite lägre, men överlag identifierar sig informanterna i hög grad med den här varieteten. I avsnittet om minst standardspråkliga talprov framkom det redan att det här uppfattas som ett dialektalt talprov. Majoriteten av informanterna uppger att de har dialekt som hemspråk och därför är det föga överraskande att det mest dialektala talprovet från den egna orten får högst värden. De manliga informanterna och de immobile informanterna ger något högre värde för att det liknar deras sätt att tala, men största skillnaden beror på den socioekonomiska statusen. Informanterna med SEI 1 ger medeltalet 4,67, medan informanterna med SEI 3 ger medeltalet 3,85.

Av informanterna är den endast tre som placerar honom i Jakobstad. Nio av informanterna placerar honom i grannkommuner till Jakobstad och tio informanter placerar honom i Österbotten (varav en i Vasa). Majoriteten placerar således honom i Jakobstadsnejden och det indikerar att informanterna upplever att de varieteter de själva talar finns i de trakterna. Detta

är i och för sig ingen överraskning, men det visar att deras svar korrelerar utan att ha haft dem att utföra en traditionell kartritningsuppgift. För att explicit få veta var de skulle dra sina varietetsgränser bör man såklart utföra en korrekt kartritningsuppgift.

b) Talprovet JsF1

Intressant gällande detta talprov är att det har det lägsta medeltalet av de som informanterna identifierar sig mest med, men det har också det högsta typvärdet. Flest informanter har gett värdet 5 på frågan. Det är en ganska jämn fördelning mellan informanter som kallar det för *standardsvenska* och informanter som kallar det för någon form av dialekt. Till de som kallar det dialekt räknar jag också de som svarar *dialekt (åtminstone lite)*, *stadsdialekt* och *dialekt/högsvenska*. Några informanter kallar det för *Jakobstads-*, *Karleby-* eller *Pedersöredialekt* och en kallar det för *Österbottniska*. De kvinnliga informanterna och informanterna med SEI 2 och SEI 1 identifierar sig i betydligt högre grad med varieteten än de manliga informanterna och informanterna med SEI 3. Gruppen med SEI 2 ger medeltalet 4,50 medan gruppen med SEI 3 ger medeltalet 3. Resultaten visar således att informanterna identifierar sig med en varietet som inte är helt standardspråklig, men inte heller helt dialektal. Detta stämmer också överens med vad Nyman (2016:40f.; 48) kommer fram till i sin undersökning.

Informanterna är däremot överens om att talaren kommer från Jakobstadstrakten eller åtminstone Österbotten. Endast ett fåtal anger någon annan ort. Sex informanter gissar på rätt ort, medan fyra gissar på en grannkommun och åtta svarar Österbotten. På samma sätt som för JsP2 betyder det indirekt att informanterna identifierar sig med en varietet som talas på den egna orten och i närregionen, men som inte är helt dialektal.

c) JsF2

Bedömningen av det här talprovet är ganska jämn, eftersom typvärdet och medeltalet är så gott som samma. Speciellt informanterna med dialekt som hemspråk identifierar sig med sättet att tala, medan informanterna med standardsvenska som hemspråk ger ett lägre värde. Flest kallar varieteten för *standardsvenska*, men rätt många anser att det är någon form av dialekt. Två av

informanterna säger att det är *Jeppisdialekt*.⁵ Informanterna med SEI 3 identifierar sig mest med den här varieteten, men det finns ingen stor skillnad baserat på informanternas kön. Det finns ingen entydig linje i hur informanterna svarar, men summan kan sägas vara att det är fråga om en varietet som varken är utmärkande standardspråklig eller utmärkande dialektal och det identifierar sig informanterna med. Även detta stämmer in med Nymans (2016:40f.; 48) resultat.

Det vanligaste enskilda svaret på varifrån personen kommer är att de inte vet. Sex informanter svarar Jakobstad och två Jakobstadsnejden. Fyra informanter svarar att hon kommer från en grannkommun och fem att hon kommer från Österbotten. Det innebär att informanterna dels träffar rätt på varifrån hon kommer, men också att de upplever att deras varietet talas i den egna närregionen.

4.2.2 De minst liknande talproven

Talproven som informanterna anser att minst låter som de själva talar är föga förvånande talproven från Helsingfors och Borgå: BoF1, HfF1, HfF2 och HfP1. Ingetdera talprovet uppfattas som standardsvenska av informanterna (BoF1, HfF1 och HfF2 fanns redan på listan över de talprov informanterna bedömer som minst standardnära) och alla placeras också in någonstans i Nyland eller södra Finland. Informanterna ger låga värden konsekvent, oberoende av bakgrundsvariabel.

Dessa resultat understryker det som Nyman (2015:67) kommer fram till i sin undersökning. Informanterna upplever att den varietet som de själva talar finns i den egna staden och/eller den egna närregionen. Informanterna med standardspråk som hemspråk kan i viss mån känna igen sig i varieteterna från södra Finland, men ändå inte i så hög grad att det utgör någon betydande skillnad. Varieteter som härstammar från Nyland och södra Finland låter minst som det egna språket och det kan antingen bero på informanternas eget språköra och/eller underliggande värderingar som gör att de vill ta avstånd från de varieteterna. Det skulle i så

⁵ Jag låter det stå kvar som Jeppisdialekt istället för Jakobstadsdialekt, eftersom en vedertagen benämning på en varietet på hemorten innehåller en värderande identitetsmarkör.

fall antyda att det finns sociala markörer i varieteterna som påverkar hur informanterna uppfattar dem.

4.3 Tilltalande varieteter

Frågan som ställdes i enkäten var *Hur vackert tycker du språket låter?* Som det framkommer i tabellen nedan är det mest utmärkande för talproven att det inte är betydande skillnader mellan hur tilltalande eller icke-tilltalande informanterna tycker att de låter om man ser till hela materialet. Därför kan jag inte dra allt för stora slutsatser av resultaten, men några saker vill jag lyfta fram till diskussion.

Tabell 21. Översikt över hur vackert varieteten låter (6=mycket vackert, 1= inte alls vackert).

Röst	Typvärde	Median	Medel	Min-Max	Standard- avvikelse	Placering
JsP1	3 och 4	4	3,57	1-5	0,94	Österbotten
VaF1	4	4	3,78	2-5	0,85	Österbotten
AbP1	3	4	3,5	3-5	1,32	Österbotten
JsF2	3	3	3,64	1-6	1,19	Österbotten
BoF1	4	3	3,17	2-6	1,31	Helsingforsregionen
BoP1	3	3	3,22	2-5	0,85	Österbotten
HfF1	2 och 4	3	2,92	1-5	1,21	Nyland
HfF2	4	3	3,13	1-6	1,39	Nyland

I avsnitten nedan redogör jag närmare för likheter och skillnader mellan varieteterna och hur informanternas svar korrelerar med det som tidigare sagts.

4.3.1 De mer tilltalande talproven

I tabellen ovan framkommer det att det nästan uteslutande är samma talprov som informanterna upplever att låter vackra som de bedömer som mest standardspråkliga. På samma sätt är det i stort sett samma talprov som de tycker låter minst vackra som de också bedömt som minst standardspråkliga. Detta indikerar att det finns attityder och värderingar som påverkar hur informanterna uppfattar olika varieteter. Det innebär också att standardsvenska är en norm och ett ideal som informanterna uppskattar mer än varieteter som innehåller vissa språkliga särdrag.

Det som de mest tilltalande talproven har gemensamt är att de alla innehåller helsvenska ordval. Ingetdera innehåller kodväxling, dialektala ord eller slang. Tre av talproven karakteriseras av Leinonen och Henning-Lindblom (2016:95) som varieteter med standardspråklig morfologi, medan JsF2 har vissa drag av lokal fonologi/morfologi. En annan sak de alla har gemensamt är att dessa har fått fria kommentarer, såväl positiva som negativa. Fyra av kommentarerna är värderande och en är kommentar till ordval:

- *Låter intresserad, oroad (AbP1)*
- *Låter som hon kan mycket, tar det lite lätt (JsF2)*
- *Låter uttråkad, äldre, vetande, smart (JsP1)*
- *Varför säger han "lastbilen" i bestämd form och inte "en last bil" (JsP1)*
- *Låter nonchalant (VaF1)*

Framför allt de värderande kommentarerna är intressanta. Där framkommer attityder som att talaren låter intresserad (AbP1), som att hon kan mycket (JsF2), att han låter äldre, vetande och smart (JsP1), vilka alla indikerar att informanterna associerar varieteterna med intelligens och auktoritet. Dessa talprov får, som redan visats, höga värden för *intelligent* i adjektivbedömningen. Samtliga kommentarer till talproven innehåller också en negativ värdering. AbP1 låter oroad, JsF2 tar det lite lätt, JsP1 låter uttråkad och VaF1 låter nonchalant. Informanterna uppfattar således något i varieteterna som inte egentligen är så tilltalande, men som förstärker tanken på standardsvenska som en språkideologi och att vissa standardnära varieteter innehåller sociala markörer.

Kommentaren som värderar språkanvändningen är också intressant, eftersom det är explicit markerar ett brott mot informantens standardspråksnorm. Det faktum att samtliga talprov som informanterna bedömer som mest standardspråkliga har helsvenska ordval och standardspråklig morfologi är en första indikation på informanternas standardspråksideologi. Kommentaren ovan är en annan, explicit, indikation på hurudan standardspråksideologi informanterna har. Också talspråket bör vara grammatiskt korrekt för att kunna vara helt standardsvenskt. Eftersom det i det här fallet är fråga om en kommentar som explicit uttrycker detta, går det inte att dra några klara slutsatser av det, men det är en intressant tanke.

Bakgrundvariablerna ger inte upphov till stora skillnader, men vissa mönster finns det. De kvinnliga informanterna, de mobila informanterna och informanterna med SEI 1 och 2 tycker att speciellt AbP1 har en vacker varietet. Det finns också skillnader i hur vackert informanterna tycker att det låter beroende på hemspråket. För VaF1 är bedömningen jämn, men för de tre övriga talproven ger gruppen med standardsvenska som hemspråk högre värden och dialektgruppen betydligt lägre värden. Eftersom informanterna klassat talproven som standardnära innebär det att attityderna till standardspråket påverkas av hemspråket. Dialekttalarna anser inte att standardnära varieteter är vackra, medan de som själva har standardsvenska som hemspråk gör det. Det indikerar starkt att standardvarieteter förknippas med en social stil, framför allt av dialekttalarna.

4.3.2 De mindre tilltalande talproven

Som jag nämnde i början av avsnittet är det i princip samma talprov som informanterna uppfattar som minst standardspråkliga som de också uppfattar som minst vackra. Endast JsP2 har bytts ut för BoP1. De tre andra talproven har gemensamt att de alla placeras in i Nyland och i hög grad i Helsingforsregionen, medan BoP1 placeras in i Österbotten av de flesta informanterna. Alla talproven är producerade av talare från Helsingfors och Borgå, vilket indirekt markerar informanternas attityder till varieteterna i Nyland. Detta stämmer överens med vad som tidigare kommit fram i resultaten och med vad Nyman (2015:67) kommer fram till i sin undersökning.

Samtliga talprov innehåller exempel på kodväxling, slang och/eller finlandismer. Detta betyder två saker: dels anser informanterna att talprov som innehåller dessa drag inte låter lika vackra som andra och dels anser informanterna att standardspråk inte får innehålla dessa drag. Här framkommer informanternas implicita värderingar och det hjälper till att förstå hurudan deras standardspråksnorm är. Dessa talprov har också fått öppna kommentarer som vidare förstärker informanternas attityder. Kommentarererna innehåller många tydligt uttalade attityder och även kommentarer om språkanvändningen:

- *Låter som hon TROR att hon vet mycket (BoF1)*
- *Det finska ordet "rekka" används istället för lastbil. Enligt mig bör man inte använda finska ord i svenskan. (BoF1)*
- *Låter uttråkad och trött (BoP1)*
- *Låter stor på sig, som att hon vill därifrån (HfF1)*
- *Till en början används finska ord. Språket är inte heller grammatiskt korrekt till en början. Mot slutet är språket "typisk finlandssvenska" (Södra finlands finlandssvenska). (HfF1)*
- *Låter trevlig att prata med, mycket åsikter (HfF2)*

På samma sätt som i Nymans (2016:63) undersökning har mina informanter mer åsikter om de talprov som de tycker mindre om. Det verkar helt enkelt vara lättare att uttrycka åsikter om något som provocerar, än om något som är tilltalande. Eftersom talproven också klassas som minst standardnära visar kommentarerna tydligt vilka slags brott mot deras standardnorm som informanterna tar fasta på. Den enda positiva kommentaren gäller HfF2, hon låter trevlig att prata med. I övrigt är det adjektiven *varm* och *cool* som talproven fått högst bedömning på (förutom *självssäker*, *pålitlig* och *trevlig* som samtliga talprov i den här undersökningen fått höga värden för).

De negativa kommentarerna antyder att speciellt BoF1 och HfF1 låter högfärdiga och BoP1 låter uttråkad, vilket kan kopplas ihop med samma linje. Tre av talproven är också de talprov som informanterna minst identifierar sig med och ställningstagandet blir tydligt i kommentarerna. Eftersom frågan *Hur vackert tycker du språket låter?* kom före *Hur mycket liknar det här ditt eget sätt att tala (i någon eller i flera situationer)?* kan det tänkas att informanterna medvetet tar avstånd från dem genom att sätta låga värden på hur mycket det liknar den egna varieteten.

Kommentarerna som gäller språket i talproven är också av intresse. En informant påpekar att talaren använder ordet *rekka* och hen anser att man inte ska använda finska ord i svenskan. En annan informant är inne på samma linje och säger att det finns finska ord till en början. Formuleringen *Språket är inte heller grammatiskt korrekt till en början* indikerar att informanten anser att det är fel att använda finska ord i svenskan. Dessutom säger hen uttryckligen att språket i talprovet inte är grammatiskt korrekt, vilket på samma sätt som med

JsP1 är en markör för att talad standardsvenska bör vara grammatiskt korrekt. Slutet av kommentaren ger också en intressant inblick i informantens standardspråksnorm. Hen kallar varieteten för *typisk finlandssvenska* (inte standardsvenska) och förtydligar att det södra Finland finlandssvenska hen menar. För den här informanten är talprovet således ett exempel på hur man talar i södra Finland, men det är inte standardsvenska enligt hens normer.

Här bör nämnas att de explicita frågorna kom i ordningsföljden hur vackert det låter, benämningar, placering, hur mycket det liknar den egna varieteten, om de anser att det är standardsvenska och sedan utrymme för öppna kommentarer. En del av de öppna kommentarerna verkar ha blivit påverkade av att frågan om standardsvenska kom strax före, eftersom de kommenterar hur talprovet avviker från standardsvenska. Dessutom är det tänkbart att den första frågan om hur vackert det låter kan ha påverkat bedömningen av de andra frågorna.

För de här talproven finns det inte ett lika tydligt samband mellan hemspråket och hur informanterna bedömer det. Det verkar som att dialektgruppen är mer kritisk till såväl standardnära varieteter som mindre standardnära och det kan bero på uppfattningar om folk baserat på varifrån de tror att de kommer och/eller att de inte tycker att standardsvenska låter vackert. I så fall finns det en motsättning mellan dialekt och standardsvenska. De kvinnliga informanterna ger högre värden för talproven från Borgå, medan bedömningen för talproven från Helsingfors är likadan som männens. Det finns också skillnader i hur grupperna med olika SEI svarar, men det finns inget mönster i hur de bedömer talproven på den här punkten. Inte heller mobiliteten verkar spela så stor roll.

4.4 Neutralt talprov

Alla övriga talprov har passat in i en kategori, det vill säga informanterna har bedömt dem som mest eller minst standardnära, mest eller minst liknande talproven jämfört med hur de själva talar samt mest eller minst vackra. Ett talprov har hållit sig i mitten av bedömningen konsekvent, nämligen VaP1. Till näst redogör jag för hur informanterna bedömer hans varietet.

Tabell 22. Benämningar och placering för VaP1.

Benämningar	Antal	Ort	Antal
Standard/högsvenska	9	Södra Finland	5
Vet inte	7	Vet inte	4
Dialekt	3	Vasa/lite utanför Vasa	4
Vasadialekt	2	Helsingfors	3
Österbottniska	1	Jakobstad	3
Helsingfordsdialekt	1	Österbotten	2
Nykarlebydialekt	1	Kristinestad	2
Slang	1	Sverige	1
		Nykarleby	1

Som det framkommer i tabellen ovan är det jämnt mellan *standardsvenska* och någon form av dialekt. I svaren finns inga värderande benämningar, utan de flesta använder språkregister eller Ortsbestämning som svar. En rätt stor del svarar också att de inte vet vad de ska kalla det. Majoriteten placerar in honom någonstans i Österbotten, men en stor del av informanterna anser att han kommer från södra Finland. Svaren indikerar att varieteten är relativt standardnära (informanterna ger medeltalet 3,91), men att det ändå finns dialektala drag i det. Gruppen med standardsvenska som hemspråk anser i högre grad än de andra att varieteten i talprovet är standardsvenska och dialekttalarna ger lägst värde. Eftersom många placerar honom i södra Finland (inklusive Helsingfors) indikerar det att de inte helt skulle känna igen sig i sättet att tala. Informanterna ger medeltalet 3,17, vilket är relativt lågt.

Motsägelsefullt nog är det dialekttalarna som ger högst värden på att det liknar den egna varieteten. Det kunde förklaras med att informanterna är kluvna i om varieteten ska kallas standardsvenska eller om den är en dialekt, men det intressanta är att standardtalarna anser att han talar standardsvenska men inte som de själva gör. Det betyder antingen att det är en annan form av standardsvenska eller att deras egen varietet egentligen är mer regionalt präglad än vad de själva uppger. Medeltalet för hur vackert informanterna anser att det låter är 3,58. Liksom för de andra talproven tycker dialekttalarna att det låter minst vackert och informanterna med standardsvenska som hemspråk tycker i högre grad att det låter vackert. De största skillnaderna i bedömningen baserat på de andra bakgrundvariablerna är att informanterna med SEI 3 mest anser att han låter som de själva talar, medan de kvinnliga informanterna tycker att han talar vackert.

Tabell 23. Adjektiv med högst värden för VaP1.

VaP1	själsäker	cool	trevlig	intelligent	pålitlig
Typvärde	5	5	3	4	5
Median	5	4	4	4	4
Medeltal	4,54	4,08	4,08	3,79	3,79
Min	2	2	3	1	2
Max	6	6	6	6	6

Om *intelligent* är utmärkande för de mest standardspråkliga talproven och *varm* och *cool* är utmärkande för de minst standardspråkliga talproven, förstärker resultaten att det här talprovet är någonstans mitt emellan. Såväl *cool* som *intelligent* kommer med på listan över de adjektiv som mest hör ihop med talprovet. Resultaten tyder på att informanterna uppfattar den här varieteten som en tilltalande och intelligent variant, men den passar ändå inte in på deras standardspråksideologi. Däremot säger det något om hur informanterna uppfattar social stil som en del av varieteterna.

Också detta talprov får öppna kommentarer. Den ena är en kommentar om hans språk och den andra en värderande kommentar:

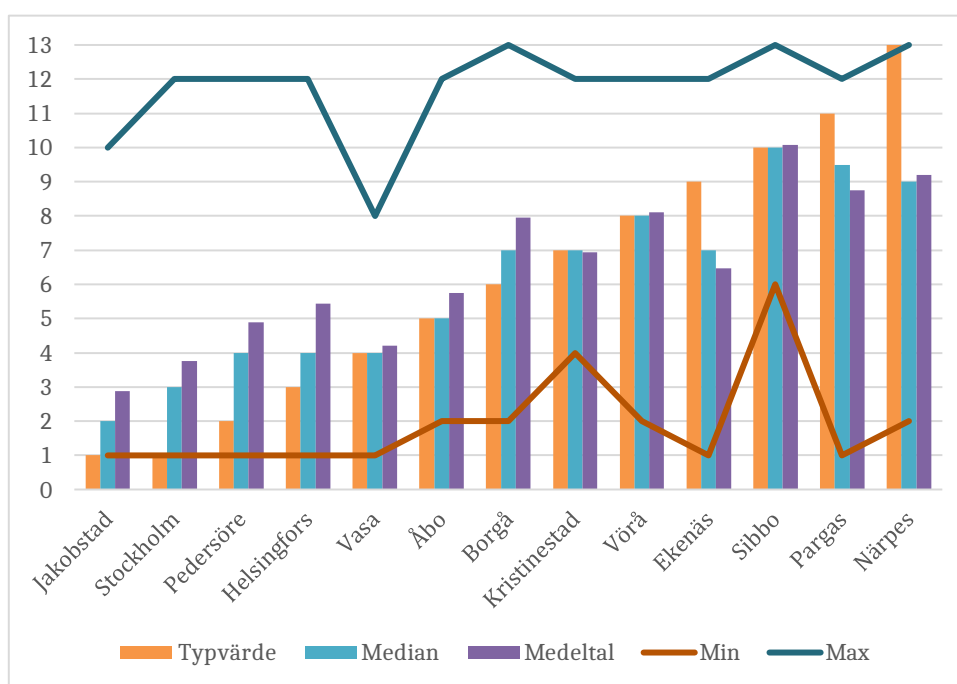
- *Uttråkad, ointresserad*
- *Det förekommer en del finlandismer i hans språk*

Den första kommentaren kan ses som ett exempel på att en del tycker att varieteten låter vackert, medan en del inte håller med. Den andra kommentaren förstärker mönstret att informanterna har en uppfattning om hur standardsvenska får och inte får låta. Leinonen och Henning-Lindblom (2016:96) karakteriserar talprovet som helsvenskt, men med lokal fonologi/morfologi (apokope och kortstavighet). Det förekommer således inga finlandismer i talprovet, men något med ordvalen gör ändå att det bryter mot informantens standardspråksnorm.

4.5 Rangordning

Liksom i Teinlers (2016:239) avhandling fanns det en rangordningsuppgift i enkäten. Då Teinler hade dialekter som utgångspunkt, fick informanterna i min undersökning rangordna dialekter utgående från orter. Uppgiftsbeskrivningen löd:

Här får du göra en topplista över olika sorters svenska/dialekter⁶. Numrera orterna med siffror från 1-13 så att den dialekt/svenska du tycker bäst om får nummer 1 och den du tycker minst om får den högsta siffran. Om du inte vet hur man talar på någon av orterna kan du lämna den onummerad.

Figur 1. Översikt över rangordningen av olika svenska varieteter.

⁶ Benämningen *olika sorters svenska/dialekter* valdes av Therese Leinonen vid skapandet av testet.

4.5.1 De mest omtyckta varieteterna

I figuren ovan framkommer det att varieteterna i Jakobstad, Stockholm och Pedersöre kommer i topp tre, tätt följda av Helsingfors, Vasa och Åbo. Minst omtyckta är varieteterna i Närpes, Pargas, Sibbo, Ekenäs och Vörå. Borgå kunde till medeltalet räknas in på listan, men typvärdet gör att det är i mitten. Kristinestad är såväl till medeltalet som till typvärdet i mitten av listan.

Det är föga förvånande att informanterna tycker bäst om varieteten på den egna orten. Flest informanter har rankat den högst på listan, men den har också kommit på tionde plats. Det finns således en ganska stor spridning. Baserat på testet är det svårt att säga vad det är de inte tycker om med varieteterna på den egna orten, men två av talproven fanns inte heller med på listan över vad de tycker låter vackrast och de klassificerades också som lokalt präglade/dialektala. Antingen är det några informanter som tycker bättre om standardsvenska och upplever att det inte talas i Jakobstad, eller så är det andra sociala faktorer som spelar in. En annan möjlig orsak är att några av informanterna vuxit upp eller är bosatta på andra ställen. Att Pedersöre kom högt upp på listan kan förklaras med lokalpatriotism, som Teinler också hittar i sina resultat (Teinler 2016:240). I Nymans (2015:51) undersökning framkommer det att de flesta informanterna anser att man talar på samma sätt i Jakobstad och Pedersöre, men däremot kan skilja ur till exempel Essedialekt. Det kan också förklara varför Pedersöresvenska för höga poäng av informanterna trots att det kunde tänkas att det skulle finnas en sockenrivalitet där (se till exempel Teinler 2016:99f.). Vasasvenskan har i bedömningarna av talproven fått ganska höga värden på såväl standard som vackert, vilket förstärks i rangordningen. Det är också den största staden i Österbotten och relativt nära. Många informanter uppgav också att de antingen bott en tid i Vasa eller rör sig ofta i Vasa och därför kan det tänkas att de har en positiv inställning till staden och språket. Som sämst har Vasa placerats in på åttonde plats vilket innebär att det inte är någon av informanterna som upplever att Vasasvenskan skulle vara speciellt motbjudande.

Lite mer överraskande är att Stockholm och Helsingfors kom högt upp på listan. Överlag är österbottningar välbekanta med Sverigesvenska av olika orsaker. Många ser på rikssvensk tv, kan lyssna på rikssvenska podcaster och följa med rikssvensk kultur överlag. Detta framkommer naturligtvis inte i materialet, men till exempel då jag som barn inte kunde finska alls var det naturligt att se på barnprogram från Sverige och titta på filmatiseringarna av Astrid

Lindgrens böcker. Det har naturligtvis lämnat positiva minnen som kan projiceras på Sverigesvenskan. Det kan också tänkas att rikssvenskan har en ideologisk roll och står för en social stil eller något informanterna ser upp till, eftersom det är bekant men ändå annorlunda. Detta är rena spekulationer.

Talproven från Helsingfors bedöms i hög grad som icke-standardspråkliga, de ger upphov till många värderande kommentarer om stil och språk och de kommer lågt ner på listan när det frågas hur vackert de låter. Ändå finns Helsingfors på fjärde plats i rangordningen och har av vissa informanter till och med satts på första plats. Det indikerar att variationen har en social markör som gör att informanterna ser upp till varieteten. På samma sätt som med Stockholmskan är det inte helt omöjligt att tänka sig att det finns en prestige kopplad till språket i huvudstaden.

Hemspråket spelar en stor roll för hur informanterna rangordnar varieteterna. För dialekttalarna är listan så gott som oförändrad, men Helsingfors kommer efter Vasa och Åbo. Informanterna med standardsvenska som hemspråk rangordnar Jakobstad, Vasa, Ekenäs och Helsingfors i toppen, medan Pedersöre kommer först på sjätte plats. Det är främst dialekttalarna som tycker mindre om Helsingforssvenskan, medan de tycker betydligt bättre om Pedersöresvenskan än de andra. Variabeln kön ger inte upphov till några stora skillnader, topp 4 är identisk för såväl kvinnorna som männen (Jakobstad, Stockholm, Vasa, Pedersöre). De mobila informanterna sätter Pedersöre och Ekenäs betydligt högre upp i listan än de immobila, som i sin tur har Stockholm högre upp än de mobila informanterna. När det gäller socioekonomiskt index har informanterna med SEI 1 och 2 Ekenäs högt upp på listan (speciellt SEI 1), medan informanterna med SEI 3 sätter Kristinestad betydligt högre upp än de andra informanterna.

4.5.2 De minst omtyckta varieteterna

Minst omtyckta är varieteterna i Närpes, Pargas, Sibbo, Ekenäs och Vörå. Speciellt Pargas, Ekenäs och Sibbo passar in på listan av orter som informanterna i Nymans (2015:36) undersökning inte känner så bra till och inte brukar röra sig på. Det betyder att mina informanter kan ha rangordnat dem lågt eftersom de helt enkelt inte känner till hur man pratar på de orterna, eller endast hört stereotyper om ettdera språket eller folket på orterna. Endast en av

informanterna uppgav att hen brukar röra sig i Ekenästrakten. På samma sätt kan detta vara orsaken till varför talproven från Borgå bedöms med lägre värden på hur vackert det låter. Informanterna känner inte till Nyland så väl, förutom Helsingfors och dess språkliga stereotyper (se till exempel Nyman 2015:64).

Vörå och Närpes är orter i Österbotten och det kunde tänkas att de skulle rankas positivt just därför. Speciellt eftersom informanterna placerar in alla talprov de tyckte låter vackert i Österbotten, även om talaren inte nödvändigtvis var därifrån. I den här listan hamnar de däremot ganska långt ner. Vörå är en kommun på landsbygden mellan Jakobstad och Vasa och dialekten är annorlunda än i Jakobstadsnejden. Det innebär att det kan vara fråga om så kallad sockenrivalitet, som Teinler tar upp i sin avhandling (Teinler 2016:99f.). En annan möjlighet är att svenskan i Vörå står för en social stil i informanternas ögon och därför kommer lägre ner på listan. För att kunna dra den slutsatsen borde ytterligare studie av specifikt Österbottniska bygdemål göras. Fallet med Närpes är lite likadant, det är en liten stad i Sydösterbotten som informanterna eventuellt inte har så mycket att göra med. Mer troligt är ändå att det handlar om stereotyperna uppfattningar om närpesiskan som de flesta finlandssvenskar känner till. Ingen av informanterna rör sig heller i Närpes så det är inte ett bekant ställe för dem, mer än via eventuella berättelser. Lina Nymans informanter nämner Närpesdialekten som en dialekt de inte förstår och att de uppfattar dialekten och till och med invånarna som irriterande (Nyman 2015:64). Så verkar fallet också vara i min undersökning. Ifall informanterna upplever att de har svårigheter med att förstå Närpesdialekt avspeglas det troligtvis i deras rangordning.

Den enda väsentliga skillnaden i resultaten baserat på hemspråken är att informanterna med standardsvenska som hemspråk sätter Vörå på sista plats. I övrigt är det samma orter som finns längst ner, även om ordningen kan vara något annorlunda. Variabeln kön påverkar inte rangordningen nämnvärt, men mobiliteten och socioekonomisk status ger upphov till små skillnader. De immobile informanterna och de med SEI 3 har Ekenäs långt ner på listan, medan de mobila och informanterna med SEI 2 har Ekenäs högt upp i listan.

5 Sammanfattande diskussion

5.1 Sammanfattning

I denna pro gradu-avhandling har jag undersökt hur gymnasiestuderande i Jakobstad tänker kring talade finlandssvenska varieteter. Jag har med hjälp av ett perceptionstest (innehållande ett verbal guise-test och några explicita språkrelaterade frågor) undersökt de implicita attityderna gentemot varieteterna, vad informanterna anser att är talad standardfinlandssvenska, var den talas samt vilka språkideologier som råder hos informanterna.

Att, baserat på ett talprov, placera in en talare på en viss ort verkar vara svårt. Liksom i Leinonen och Henning-Lindblom (2016), visar mina resultat att informanterna är bättre på att placera in talarna nära den egna orten (Leinonen & Henning-Lindblom 2016:99-100). Antingen beror det på att informanterna känner igen varieteter från det egna området bättre, eller så beror det på att informanterna gissar på det egna området om det inte vet helt säkert. En del gissar rätt på ortsnivå, men de flesta korrekta gissningar kommer på landsdelsnivå eller landskapsnivå. Informanterna använder mest benämningar baserat på språkregister (*dialekt*, *standard*) och svar med Ortsbestämningar (*Jakobstadsdialekt*), men en del använder också språkspecificerande svar (*standard med finska inslag*) och värderande svar (*coolt*).

Adjektiven *självssäker*, *pålitlig* och *trevlig* fick konsekvent höga värden, medan exempelvis *humoristisk* sällan fick över en trea. Det kan hända att en del av adjektiven kunde bytas ut, men det borde i så fall pilottestas åter en gång. Liksom hos Kristiansen (2009, 2010) finns det tendenser att de standardnära varieteterna oftare kopplas ihop med några *intelligent* medan de mindre standardnära oftare kopplas ihop med *varm* och *cool*. Resultaten visar också att talproven från Jakobstad fick höga värden på just *vackert*, men det är kanske den egna varieteten som man inte vill kännas vid. En möjlig tolkning är att informanterna har ett ideal som de beundrar och således ger högre värde för exempelvis *cool* och *vackert* för talprov som inte låter som dem själva. Med andra ord, de kan svara så som de tror att majoriteten skulle svara (Bijvoet 1996:59).

5.2 Standardsvenska och ideologiska ramverk

Tore Kristiansen (2009, 2010) kom fram till att det som räknats som den traditionella standarden, *rigsdansk*, förknippades med adjektiv som *bildad* och *intelligent*, medan lokala dialekter och de kvinnliga talarna kopplades ihop med häftigare och mer dynamiska adjektiv. Också mina resultat indikerar att det finns ett samband mellan att talare som anses ha en standardnära varietet också uppfattas som *intelligenta*. De talprov som informanterna ansåg var minst standardnära kopplades mer ihop med adjektiven *varm* och *cool*. De mest standardnära talproven var också de som informanterna bedömde att läst mest vackra. Således verkar det som att standardspråkets sociala betydelse är att personerna låter intelligenta och tilltalande.

Resultaten är ändå inte helt entydiga. För det första är det inget talprov som fått en väldigt hög bedömning för att vara standardnära. De enda talproven som fått medeltal på över 4 var JsP1 och VaF2, medan typvärden var 5 för dem. För det andra har samtliga talprov registrerats som standardsvenska (eller högsvenska). Där har jag helt enkelt utgått ifrån de registreringar som fått flest belägg och den allmänna trenden. Intressant är att samtliga talprov som bedömdes som mest standardnära i högre grad placerades in i Österbotten. Liksom i Leinonen och Henning-Lindblom (2016), visar mina resultat att informanterna är bättre på att placera in talarna nära den egna orten (Leinonen & Henning-Lindblom 2016:99-100). Dessutom placerar informanterna oftare in talaren på en ort som ligger nära den egna om hen är osäker.

Resultaten visar belägg för olika indexikalitetsnivåer och således för olika ideologiska ramverk. Med hjälp av att jämföra resultaten i masktestet kan jag dra slutsatser om informanternas underliggande värderingar och med hjälp av de öppna kommentarerna kan jag jämföra hur de explicita kommentarerna stämmer överens med de implicita attityderna. Det som märks tydligast i såväl öppna kommentarerna som i valen av benämningar, är att informanterna reagerar lätt på om det finns finska inslag i varieteten. Det verkar också vara uppfattas som något negativt och som bryter på det ideologiska ramverket. Samtliga talprov som ansågs vara mest standardnära har faktiskt helsvenska ordval. I de öppna kommentarerna skriver några informanter rakt ut att de anser att det är fel att blanda in finska ord i svenska, här rör vi oss på indexikalitetsnivå 3 (Teinler 2016:34). De mest standardnära talproven får kommentarer om att de låter intelligenta, och de bedöms också högt på *intelligent* i första delen

av testet. De får också flest belägg för standardsvenska, vilket får mig att dra slutsatsen att för majoriteten av informanterna i min undersökning gäller en standardspråksideologi som betyder att standardsvenska måste vara helsvenskt, grammatiskt korrekt och det uppfattas som en intelligent och vacker varietet.

De minst standardnära talproven kopplas ihop med *cool* och *varm*, men informanterna anser inte att de låter speciellt vackra. Dessutom är det de talprov som de anser att låter minst som deras eget sätt att tala. När det kommer till öppna kommentarer är det dessa talprov som fått kommentarer om finlandismer, felaktig grammatik och finska inslag. Det förstärker den ideologi som nämndes ovan, men att dessa varieteter också registreras med en viss prestige. De placeras i hög grad in korrekt, vilket betyder att informanterna registrerar de språkdrag som de anser tillhöra Helsingforsbor i det här fallet. Resultaten antyder således att varieteterna i huvudstadsregionen väcker en hel del motstånd, men också beundran.

Informanternas åsikter påverkas av deras egna föreställningar av vad ett visst språkligt beteende kan ha för konsekvenser. Dessutom påverkar deras subjektiva normativa föreställningar av vad andra tycker om ett visst språkligt beteende hur de själva tänker kring olika språkliga beteenden (i detta fall olika varieteter och den egna varieteten). Detta är en tillämpning av Azjen & Fishbeins *Theory of Reasoned Action* (hämtad ur Garrett 2010:26f.). I praktiken kan det innebära att informanterna ger höga värden för ett talprov som inte liknar deras eget eftersom de tror att vissa varieteter är mer prestigefyllda och således mer beundransvärda än deras egen. Att tala en sådan varietet kan ha positiva konsekvenser och således är den mer beundransvärd och eftersträvensvärd. Om informanterna upplever att den egna varieteten inte är så prestigefylld, kan de förknippa den med dåliga egenskaper (eller med allt vad hemorten representerar) och därför tycka att den låter *varm* och *trevlig*, men inte så *intelligent* (som i fallet med JsP2 som har en tydlig lokal prägel). (Garrett 2010:26f.)

Standardsvenska finns med som en norm i informanternas svar och de är tämligen överens om vilken ideologi som råder. När det kommer till andra varieteter är de mer oense och där kan hemspråket spela en roll. De mest intressanta resultaten gäller ändå hur de bedömer talproven från Jakobstad, eftersom det indirekt ger en bild av hur de ser på varieteterna i det egna området och hur de tror att andra uppfattar dem. Samtliga talprov som de själva identifierade sig med kom av talare från Jakobstad. De upplevde två av dem som de mest vackra talproven också,

medan de mer dialektala av dem inte platsade på listan. Eftersom man baserat på tidigare forskning kunde anta att informanterna skulle bedöma sina egna varieteter positivt, bryter detta lite mot det förväntade beteendet. Om jag använder *Theory of Reasoned Action* verkar det som att informanterna undermedvetet tar avstånd från mer dialektala talprov från det egna området, medan de tillskriver talproven från Helsingfors en viss prestige. Orsaken kan vara att informanterna tror att majoritetens ideologiska ramverk skulle tillskriva att österbottniska dialekter låter ”bondiga” (se till exempel Nyman 2015:40).

På samma sätt som i Wikners (2014:134) undersökning finns det många tecken på att informanterna tänker på språkdrag som sociala företeelser (i likhet med tredje vågen av sociolingvistisk variatonsforskning). Med hjälp av indexikalitetsnivåer och registrering (Teinler 2016:33ff.) har jag fått en fingervisning om vilka språknormer och ideologiska ramverk som står till grund för hur informanterna bedömer varieteter. För att noggrannare redogöra för dem krävs ett större material och kompletterande insamlingsmetoder (exempelvis intervju).

Standardsvenska verkar vara en abstrakt benämning som står för ett idel, en norm. Trots det användes det frekvent som benämning, samtidigt som andra informanter kunde kalla samma talprov får någon dialekt och samtidigt som talprovet blev värderat som inte allt för standardnära. Jag drar slutsatsen att informanter i brist på bättre benämningar har använt det, trots att det bryter mot deras standardnorm. I vissa fall har informanterna också föreslagit benämningen *finlandssvenska* för talprov som bryter mot ideologiska ramverket för standardsvenska, men som ändå är något annat än dialekt och väldigt standardnära.

Det är intressant att informanterna använde benämningar med ortnamn för att klassificera en varietet eller att de helt enkelt kallade det för *dialekt* (se till exempel Nyman 2015:6). Antingen är det så att de faktiskt tänker utgående från orten eller så är det själva upplägget på testet som påverkar. Av egen erfarenhet kan jag säga att många i Jakobstadstrakten ofta benämner dialekter utifrån orter, vilket kunde förklara en del av svaren här.⁷ Frågan *Vad skulle du kalla den sortens svenska som personen talar?* kom före *Var tror du personen bor? Ge t.ex. en ort eller ett område.* i testet. Det var ändå bara den första gången som informanterna inte visste om

⁷ Jag är född och uppvuxen i Esse som ligger 20 kilometer från Jakobstad och säger själv att jag pratar Essedialekt.

att de skulle tänka geografiskt i det skedet då de gav det första benämningen. För de tolv andra talproven visste de att de ska placera in talaren geografiskt och det kan förstås påverka deras svar.

5.3 Bakgrundsvariablernas inverkan på svaren

Resultaten visar att det finns vissa mönster mellan hur informanter med dialekt och standardsvenska som hemspråk bedömer talproven. Det är inte fråga om några oerhörda skillnader, men man kan göra en del intressanta iakttagelser. För det första är de med dialekt som hemspråk mer kritiska till varieteterna som de identifierar höra hemma i södra Finland. Standardpratarna identifierar sig mer med de standardspråkliga talproven och verkar inte uppskatta de mer lokalt präglade talproven lika mycket. På samma sätt finns det skillnader i hur de rangordnar orter baserat på hur vackert de tycker att varieteterna på orten låter. För de med standardsvenska som hemspråk kommer Pedersöre betydligt lägre ner på listan än för de med dialekt som hemspråk. Däremot kommer Helsingfors och Åbo högre upp än för de med dialekt. Dialekttalarna känner igen sig mer i mer dialektala talprov och sätter de mer landsortscentrerade orterna i Österbotten högre upp på listan än de andra hemspråksgруппerna. De håller däremot med om vilka talprov som är standardsvenska och så den standardsvenska ideologin gäller för dem också. För mer dialektala varieteter förknippar de däremot en gemenskap och en tillhörighet. För standardgruppen signalerar dialektala talprov däremot något annat.

De kvinnliga informanterna gav högre värden på standardbedömningen av de mest standardnära talproven än männen. Männen var också kritiska till att kalla talproven från Helsingfors för standardsvenska medan kvinnorna gav relativt höga värden. Resultaten tyder på att informanten kön inverkar på hurudan standardspråksideologi hen har. På samma sätt var informanterna med socioekonomiskt index 3 överlag försiktigare med att bedöma någon varietet som väldigt standardnära, medan informanterna med SEI 2 oftare gjorde det. Informanterna med SEI 1 gav varierande bedömningar, men oftast höll de sig på samma linje som informanterna med SEI2. Resultaten tyder således på att den egna socioekonomiska statusen påverkar hur man uppfattar olika varieteter. För att kunna sätta fingret på hur kön och socioekonomisk status påverkar borde just de aspekterna undersökas noggrannare i ett större material. Resultaten uppvisade däremot inga mönster som skulle bero direkt på mobiliteten.

Informantgruppen som helhet var ändå relativt bekant med åtminstone Österbotten och många också med Södra Finland.

5.4 Fortsättning

För att fördjupa svaren i den här avhandlingen, skulle ett större material ha behövts. Det går ändå att se vissa mönster i hur informanterna svarar och det väcker många frågor som kunde följas upp i andra studier. Genom att ha ett större material kunde statistiska analyser göras för att verkligen undersöka vilka korrelationer som är signifikanta.

För att ännu noggrannare kunna diskutera hur gymnasiestuderande resonerar kring språk, var man talar standardsvenska och vad det egentligen definieras som, kunde intervjuer vara av stort värde. Genom att ställa öppna frågor och framför allt ställa följdfrågor till informanterna kunde man få fram mycket intressant. En diskursanalys eller analys av identitetsmarkörer kunde också vara en möjlig infallsvinkel. Den ursprungliga tanken var att en intervju skulle ingå i mitt material. Intervjuerna är gjorda och materialet finns sparat hos Svenska litteratursällskapet, vilket möjliggör en fortsättning på denna studie för min egen del eller för någon annan. Genom att analysera intervjumaterial kunde man få en betydligt bredare bild med bakgrund i de resultat jag kommit fram till här.

En intressant tanke som kunde vara värd att fördjupa sig i är hur sociala medier och skriven finlandssvenska (standard eller dialekt) påverkar attityderna och huruvida sättet folk chattar eller skriver meddelanden inverkar på hur de talar och uppfattar olika varieteter, skrivna och talade. Språkideologierna och de sociala betydelserna för varieteter i Svenskfinland är oerhört intressanta studieobjekt och det finns ännu mycket att utforska inom folklingvistiken. Lekmäns tankar kring språk och språkliga beteenden är fascinerande och vi kan lära oss mycket genom att studera detta. Istället för att försöka hitta svar på egen hand, kan vi helt enkelt fråga: Hur tänker du?

Litteraturförteckning

- Bijvoet, Ellen (1996): "Attityder till några varieteter av talad svenska". I: Thelander, Mats [red.]: *Samspel och variation. Språkliga studier tillägnade Bengt Nordberg på 60-årsdagen*. Uppsala: Uppsala universitet, Institutionen för nordiska språk. S. 55-66.
- Bijvoet, Ellen & Fraurud, Kari (2012): "Studying High-Level (L1-L2) Development and Use Among Young People in Multilingual Stockholm. The Role of Perceptions of Ambient Sociolinguistic Variation". I: *Studies in Second Language Acquisition* 34. S. 291-319.
- Bockgård, Gustav & Nilsson, Jenny (2011): "Dialektologi möter interaktionsforskning. En introduktion till interaktionell dialektologi". I: Bockgård & Nilsson [red.]: *Interaktionell dialektologi*. Uppsala: Uppsala: Institutet för språk och folkminnen. S. 7-50.
- Bolfek Radovani, Jasmina (2000): *Attityder till svenska dialekter – en sociodialektologisk undersökning bland vuxna svenskar*. Uppsala: Uppsala universitet, Enheten för sociolingvistik.
- Enlund, Patrik (2017): "Jakobstad försöker förbättra språkklimatet". Hämtat 18.11.2018. <https://svenska.yle.fi/artikel/2017/09/27/jakobstad-forsoker-forbatta-sprakklimatet>
- Garrett, Peter (2010): *Attitudes to language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Haapamäki, Saara & Wikner, Sarah (2015): "Att undersöka lyssnares perception av regional variation". I: *Folkmålsstudier* 53. S. 35-77.
- Ivars, Ann-Marie (2003): "Lokalt och regionalt i svenskan i Finland". I: *Nordisk dialektologi*. Oslo: Novus. S. 51-81
- Kristiansen, Tore (2009): "The macro-level social meanings of late-modern Danish accents". I: *Acta Linguistica Hafniensia* Vol. 41, 1. S. 167-192.

Kristiansen, Tore (2010): ”Om betydningen af den senmoderne danske (K/M/L)-variation som henholdsvis Pige-sprog og Dreng-sprog”. I: *Skandinaviske sprogstudier* årg. 1, 1. S. 132-151.

Lambert, Wallace m.fl. (1960): ”Evaluational reactions to spoken language”. I: *Journal of Abnormal and Social Psychology* Vol. 60, 1. S. 44-51.

Larsmo kommun (2018): *Fakta om Larmo*. Hämtat 18.11.2018.
<https://www.larsmo.fi/kommunen/fakta-om-larsmo/>

Leinonen, Therese & Henning-Lindblom, Anna (2016): ”Gymnasieelevers åsikter om standardspråk och variation i finlandssvenskan”. I: Kolu, Kuronen & Palviainen [red.] (2016): *Svenskan i Finland 16*. Jyväskylä studies of humanities 298. University of Jyväskylä. S. 92-107.

Nordberg, Bengt (1971): ”En undersökning av språket i Eskilstuna”. I: *Språkvård. Tidskrift utgiven av Nämnden för svensk språkvård*, 3. S. 6-15.

Nykarleby stad (2018): *Nykarleby i siffror*. Hämtat 18.11.2018. <http://nykarleby.fi/allman-info/nykarleby-i-siffror>

Nyman, Lina (2015): *Dialektal identitet bland ungdomar i Jakobstadsregionen: en folkdialektologisk studie*. Opublicerad avhandling pro gradu. Åbo: Åbo Akademi.

Pedersöre kommun (2018): *Om Pedersöre*. Hämtat 18.11.2018.
<https://www.pedersore.fi/kommun-och-politik/pedersore/>

Preston, Dennis (1989): *Perceptual dialectology: nonlinguists' views of areal linguistics*. Dordrecht; Providence: Foris Publications.

Soininen-Stojanov, Henna & Vaattovaara, Johanna (2006): ”Pääkaupunkiseudulla kasvaneiden kotiseuturajaukset ja kielelliset asenteet.” I: Juusela, Kaisu & Nisula, Katarina (red.): *Helsinki kieliyhteisönä*. Helsingfors: Suomen kielen ja kotimaisen kirjallisuuden laitos, Helsingin yliopisto. S. 223-253

Statistikcentralen (2018): *031 -- Språk efter kön landskapsvis och kommunvis 1990 – 2017*. Hämtat 18.11.2018. www.stat.fi

Statistiska centralbyrån (2017): *Standard för svensk yrkesklassificering (SSYK)*. Hämtad 5.6.2017. <http://www.scb.se/dokumentation/klassifikationer-och-standarder/standard-for-svensk-yrkesklassificering-ssyk/>

Ström, Susanne (1997): "Rurala högstadieelevers attityder till dialekt och standardsvenska". I: Østern, Anna-Lena [red.]: *Unga röster: Om undervisning i modersmål och litteratur i finlandssvenska högstudier och gymnasier*. Vasa: Åbo Akademi, Institutionen för lärarutbildning. S. 107-133.

Svahn, Margareta (2003): "Dialektbegreppet – ett diskussionsinlägg". I: Akselberg, Bødal & Sandøy [red.]: *Nordisk dialektologi*. Oslo: Novus forlag. S. 503-513.

Teinler, Jannie (2016): *Dialekt där den nästan inte finns: En folklingvistisk studie av dialektens sociala betydelse i ett standardspråksnära område*. Uppsala: Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet.

Vaattovaara, Johanna (2009): *Meän tapa puhua: Torniolaakso pellolaisnuorten subjektiivisena paikkana ja murrealueena*. Helsingfors: Suomen kirjallisuuden seura

Vaattovaara, Johanna (2012): "Spatial concerns for the study of social meaning of linguistic variables – an experimental approach. I: *Folkmålsstudier* 50. S. 175-209.

Vidjeskog, Sonja (1991): "Igenkännandets glädje. En undersökning av finlandssvenska skolelevers förmåga att känna igen språkprov från sin hemstad". I: *Folkmålsstudier* 33. S. 115-131.

Wikner, Sarah (2014): "Svenskan i Helsingfors ur talarnas perspektiv". I: *Puhe ja kieli* 3. S. 119-137.

Bilaga 1: Serien

